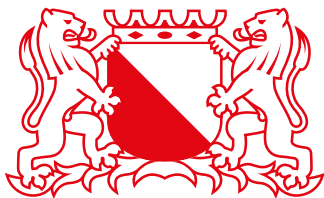

Sportboulevard Zuid - Maarschalkerweerd

Integraal Programma van Eisen en Functioneel Ontwerp

maart 2026

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Colofon

Projectgroep

Michiel Akkerman | Ontwerper SI
Karlijn Essink | Ontwerper SI
Jelle Dekker | Ruimte - Ontwerper landschap
Dirk-Jan Hoekstra | Ruimte – Mobiliteit
Michiel van Koningsbruggen | VGU
Renate Deelen - van Zanten | Ruimte – Groen & Ecologie
Bonne Linthorst | Communicatie
Sabine Hol | Strategisch projectmanager en participatie

Projectmanagement

Annerieke Bilderbeek | Projectmanager Ruimte
Joost Pierik | Projectmanager Stadsingenieurs
Maartje Schattefor | Ruimte - Projectassistent

Opdrachtgever

Marianne Mantel | Gebiedscoördinator Ruimte
Erik Leisink | Opgavemanager Vastgoed

Vormgeving

Ruimte

Versiedatum

maart 2026

Bestuurlijke besluitvorming

17 maart 2026

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4	4. Proces en vervolg	46
1.1 Aanleiding	4	4.1 Planproces en planning	46
1.2 Uitwerking concept sportboulevard	4	4.2 Communicatie en samen stad maken	46
1.3 Uitwerking Sportboulevard Zuid	4	4.3 Planologisch juridisch proces	46
2. De sportboulevard	6	4.4 Beheer	46
2.1 Aanleiding	6	4.5 Financiën	46
2.2 De gebruikers	10	5. Onderzoek en haalbaarheid	48
2.3 Bouwstenen van de Sportboulevard	14		
Bouwsteen 1: Uniforme doorgaande route	18		
Bouwsteen 2: Gelaagde groenstructuren	20		
Bouwsteen 3: Sport- en speelplekken	22		
Bouwsteen 4: Pleinruimtes	24		
Bouwsteen 5: Juichpaden	26		
Bouwsteen 6: Entrees	28		
Bouwsteen 7: Groene voegen	30		
2.4 Het sportnetwerk	32		
2.5 Toetsen van de bouwstenen	34		
3.1 Beschrijving projectgebied	36		
3. Locatie uitwerking	36		
3.2 Gebiedsspecifieke uitgangspunten	38		
3.3 Ontwerptoelichting	40		

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Dit Integraal Programma van Eisen gaat over de sportboulevard in Maarschalkerweerd. Het is een directe uitwerking van de sportboulevard zoals genoemd in het [Ontwikkelperspectief Maarschalkerweerd \(2020\)](#). In dit visiedocument wordt een toekomstperspectief beschreven voor het gehele parklandschap aan de oostkant van de stad. Daarnaast wordt een aantal deelprojecten beschreven die de hoofdstructuren van het gebied vormen, zoals Lunettenpark, Krommerijnpark, Koningsweg en de sportcampus. De sportboulevard maakt deel uit van de sportcampus.. Dit IPvE geeft daar meer uitwerking aan. Het eerste deel (hoofdstuk 2) beschrijft de sportboulevard op conceptueel niveau. Het tweede deel (hoofdstuk 3) geeft een uitwerking van 'Sportboulevard Zuid', welke het eerste deel vormt van het gehele sportboulevard netwerk.

1.2 Uitwerking concept sportboulevard

Het eerste deel van dit IPvE beschrijft de sportboulevard op conceptueel niveau. Er wordt toegelicht waarom de sportboulevard nodig is, voor wie deze bedoeld is en waar deze komt. Ook worden met verschillende bouwstenen en uitgangspunten beschreven hoe de sportboulevard eruit ziet. Zo wordt duidelijk wat de sportboulevard is en hoe deze als een doorlopend netwerk de verschillende sportparken met elkaar verbindt.

1.3 Uitwerking Sportboulevard Zuid

Als eerste stap wordt het deel 'Sportboulevard Zuid' uitgevoerd. Dit is het stuk vanaf de Mytylweg, tot voor het clubgebouw van Kampong. Dit deel van het IPvE beschrijft de uitwerking en bevat een Functioneel Ontwerp voor dit gedeelte. Dit ontwerp is gebaseerd op de bouwstenen beschreven in hoofdstuk 2.

Luchtfoto met projectgebied Sportboulevard Zuid

Omgeving van Maarschalkerweerd met het sportboulevards globaal aangegeven

2. De sportboulevard

Dit hoofdstuk geeft meer informatie over de sportboulevard op conceptueel niveau. Wat een sportboulevard is, waar deze komt en waarom en voor wie we dit maken, wordt in dit hoofdstuk verder toegelicht.

2.1 Aanleiding

Tot 2040 groeit het aantal inwoners van de stad naar 450.000. In Utrecht zetten we de kans die de groei biedt in om een nog betere stad te worden. Het motto hierbij is; Utrecht, dé stad van 'Gezond Stedelijk Leven voor Iedereen'. Door ervoor te kiezen nieuwe woningen in de bestaande stad te bouwen, is het een uitdaging om ook genoeg aangename en groene plekken in de stad te maken, om elkaar te ontmoeten, te sporten en te recreëren. Daarnaast moeten we de stad meer klimaatadaptief maken.

Maarschalkerweerd is van oudsher een omgeving waar sport een belangrijk kenmerk is. Er zitten verschillende sportverenigingen met elk hun eigen velden en faciliteiten. Het gebied zal in de toekomst verder worden ontwikkeld tot een open sportgebied in een parkachtige omgeving. In deze sportcampus kunnen (top)sporters, verenigingen, toeschouwers en recreanten zich prettig in- en ontspannen.

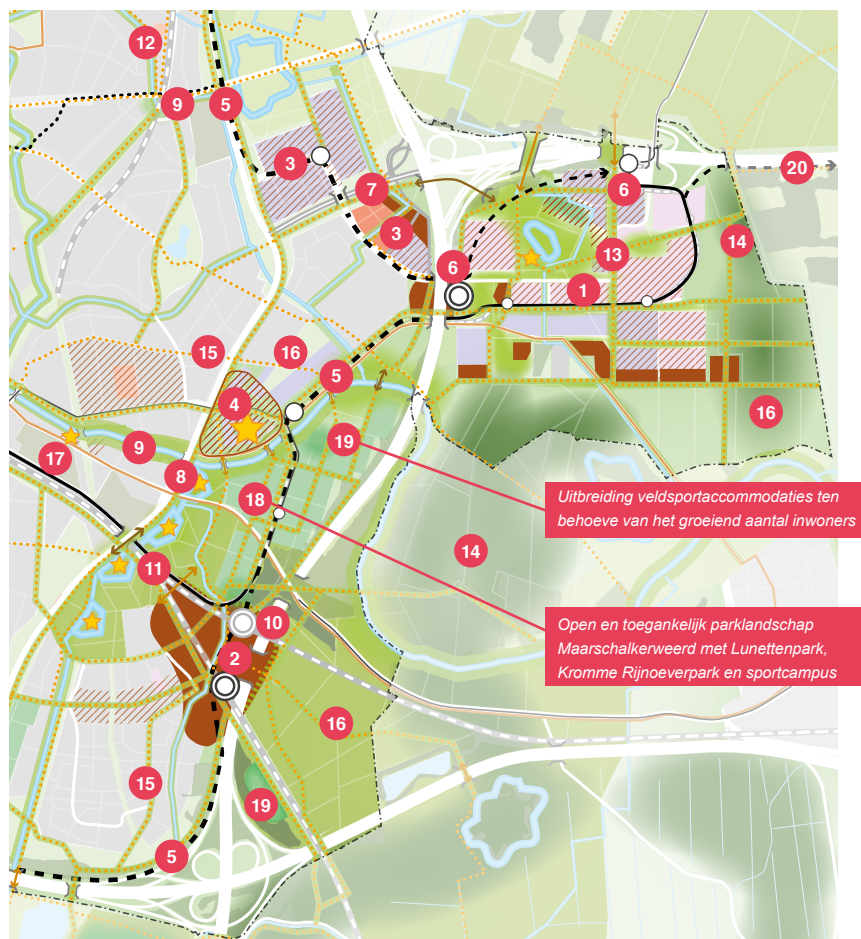
De sportboulevards zijn een middel om te komen tot deze aangename sportcampus. We werken aan een nieuw netwerk van openbare routes die de verschillende sportverenigingen onderling, en met de omgeving verbinden. De noodzaak voor voldoende ruimte om te sporten en bewegen in Maarschalkerweerd wordt in verschillende beleidsdocumenten benadrukt. Onderstaande alinea's geven hier een bondige samenvatting van.

Ruimtelijke strategie Utrecht 2040 (RSU)

Ruimte om te sporten, bewegen en recreëren is volgens de [Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040](#) essentieel om te kunnen 'groeien in balans'. Tegelijkertijd zorgt de toename van het aantal inwoners voor een grotere druk op bestaande sportvoorzieningen en de openbare ruimte. Zo is voor hockey en voetbal de lidmaatschapsgroei groter dan landelijk en hoger dan je mag verwachten gezien de bevolkingsgroei (p.66). De sportcampus in Maarschalkerweerd is als stedelijk sportcluster aangewezen om de veldsportaccommodaties uit te breiden en in deze groei te voorzien (p.155).

Daarnaast neemt het sporten in de openbare ruimte toe, zoals hardlopen, yoga, bootcamp, freerun parcours en calisthenics. Om georganiseerd sporten te kunnen faciliteren is het nodig om voldoende ruimte te reserveren voor sportfaciliteiten, goed verspreid over de stad en toegankelijk voor iedereen. Voor ongeorganiseerd sporten is het van belang dat de openbare ruimte zo wordt ingericht dat deze uitnodigt tot bewegen en sporten (p.66). Het open en toegankelijke parklandschap Maarschalkerweerd met Lunettenpark, Krommerijnpark en de sportcampus moet hier ruimte voor bieden (p.155).

Gebiedskaart RSU - Oost

Maarschalkerweerd als belangrijk stedelijk sportcluster

Nota Sport en Bewegen 2025-2032

De [nota Sport en Bewegen](#) beschrijft een vergelijkbare groeiende trend van Utrechters die sporten in verenigingsverband of in informeel georganiseerde groepen. Die laatste zijn veelal actief in de openbare ruimte (p.15/16).

Ook wordt er gepleit voor een 'vitaal Utrechts sportlandschap', met 'een passende en toegankelijke infrastructuur, waarbij sportparken overdag en 's avonds toegankelijk en sociaal veilig zijn en het gebruik laagdrempelig is. Met openbare ruimte die zo is ingericht dat ook daar gesport en (sportief) bewogen kan worden' (p.19). Met het openstellen van sportparken kunnen dit plekken worden waar verschillende Utrechters kunnen samenkomen om te sporten en bewegen. Ook als zij geen lid zijn van een vereniging (p.41). Met bijvoorbeeld doorgaande openbare routes en sport- en beweegplekken op sportparken zijn deze beter toegankelijk en ontstaat er een betere overgang naar de openbare ruimte. Maarschalkerweerd-Noord wordt hier genoemd als voorbeeld van een belangrijk stedelijk sportpark.

Ontwikkelperspectief Maarschalkerweerd 2020

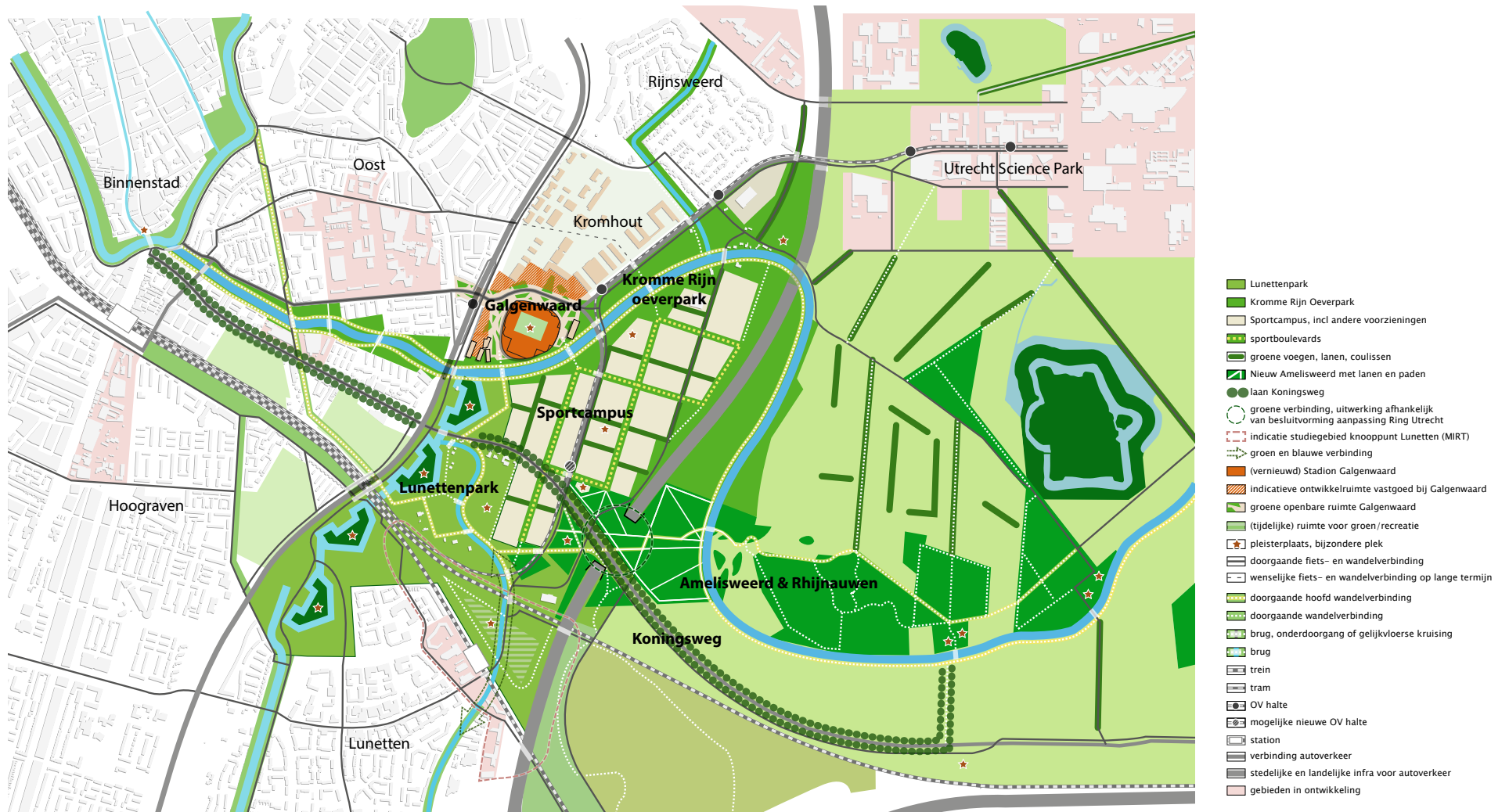
Het [Ontwikkelperspectief](#) geeft een concrete omschrijving van de sportcampus Maarschalkerweerd en de rol van de sportboulevards hierin. De sportcampus ligt als 'open sportgebied' ingebed in de parkachtige omgeving, tussen het Lunettenpark, het Kromme Rijnpark en Landgoed Nieuw Amelisweerd. Het biedt de (top)sporters, verenigingen, toeschouwers en recreanten een aantrekkelijk en (onderling) verbonden sportgebied (p.54).

Met de sportboulevards worden de verschillende sportterreinen onderling verbonden en publiek toegankelijk voor verschillende doelgroepen. De sportboulevards worden begeleid door lineaire groenstructuren zoals heggen, bomenrijen en houtwallen, die geïnspireerd zijn op het coulissenlandschap van de Kromme Rijn. De groene, schaduwrijke omgeving zorgt voor een prettige sport- en verblijfsomgeving. Daarnaast bieden ze allerlei sportaanleidingen met verschillende sporttoestellen of ruimte voor warming-up. Tussen de sportvelden liggen zoveel mogelijk 'groene voegen'. Deze groene tussenruimtes, soms gecombineerd met wandelpad, zorgen voor een verfijning van het routenetwerk en dragen bij aan een gezond sportklimaat en aan de biodiversiteit (p.55). Samen met de boulevards sluiten ze aan op het omliggende padennetwerk waardoor een grote variatie ontstaat aan routes en ommetjes, zoals te zien is op de visiekaart op de volgende pagina.

Impressie sportboulevard - Ontwikkelperspectief Maarschalkerweerd

Visiekaart - Ontwikkelperspectief Maarschalkerweerd

2.2 De gebruikers

Sportboulevards zijn een middel om tot deels openbare en breed toegankelijke sportparken te komen. Hiermee ontstaat ruimte voor een groter aantal verschillende doelgroepen om gemakkelijk te kunnen sporten en bewegen. Wie deze doelgroepen zijn en hoe ze de ruimte gebruiken, wordt in dit hoofdstuk verder toegelicht.

De [Nederlandse Sportraad](#) maakt onderscheid in verschillende typen sporters. Georganiseerde sporters zijn mensen die sporten bij een vereniging, zoals hockey, tennis of atletiek. Deze verenigingen hebben vaak een eigen clubgebouw en maken gebruik van faciliteiten die beheerd worden door de gemeente. Van de wekelijkse sporters in Nederland maakt 23% gebruik van het georganiseerde sportaanbod. Anders-georganiseerde sporters maken gebruik van andere commerciële aanbieders, zoals yogascholen en fitnesscentra. Gebruikers kiezen vaak voor deze optie als ze meer flexibel gebruik willen maken van sportaanbod. Van de sporters die wekelijks actief zijn in Nederland maakt 18% gebruik van het anders-georganiseerde sportaanbod. Ongeorganiseerde sporters worden gekenmerkt door het sporten in de openbare ruimte, zoals hardlopen of fietsen. Dit gebeurt vaak individueel of in informele groepen. Van de sporters die wekelijks actief zijn in Nederland sport 47% in ongeorganiseerd verband.

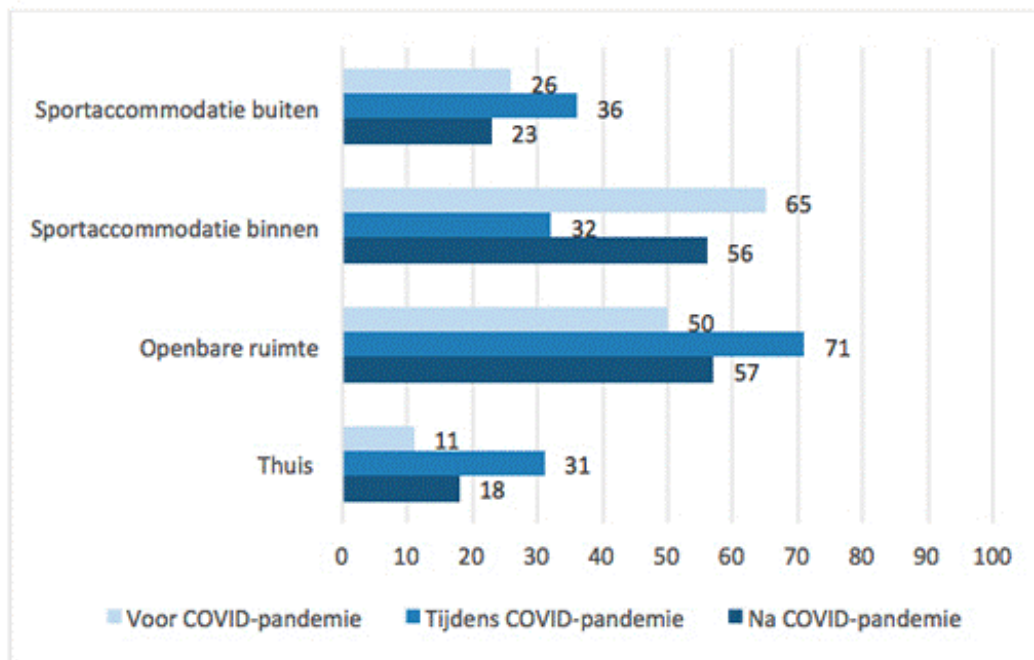
Met name de groep sporters en recreanten die gebruik maakt van de openbare ruimte neemt toe. Ruim 90% van de Nederlanders gebruikt de openbare ruimte jaarlijks en ongeveer 70% maandelijks om te sporten of (recreatief) te bewegen ([Nationaal Sport Onderzoek \(NSO\) 2019, Mulier Instituut](#)). Zelfs na de coronapandemie, een periode waarin zelfstandig buitensporten populairder werd, is het gebruik van de openbare ruimte als sportplek nog meer toegenomen. Omdat deze

gebruikers niet zijn georganiseerd, is deze groep en hun gedrag vaak minder goed in beeld bij gemeenten, die verantwoordelijk zijn voor de openbare ruimte. Onderzoek van Mulier laat zien dat naast recreatief wandelen en fietsen, ook hardlopen, en het sporten op een openbaar veldje en met toestellen veel voorkomend is.

Daarnaast zijn er doelgroepen die zich nog niet als sporter gedragen, maar die wel potentie hebben. Zo komen er met de verenigingssporters talloze toeschouwers naar het sportpark. Dit zijn ouders, broertjes of zusjes die in eerste instantie komen kijken bij de verenigingssporter. Met een passende inrichting kunnen de sportboulevards ook aan deze doelgroepen ruimte bieden en ze inspireren om meer actief te sporten en te bewegen tijdens hun bezoek.

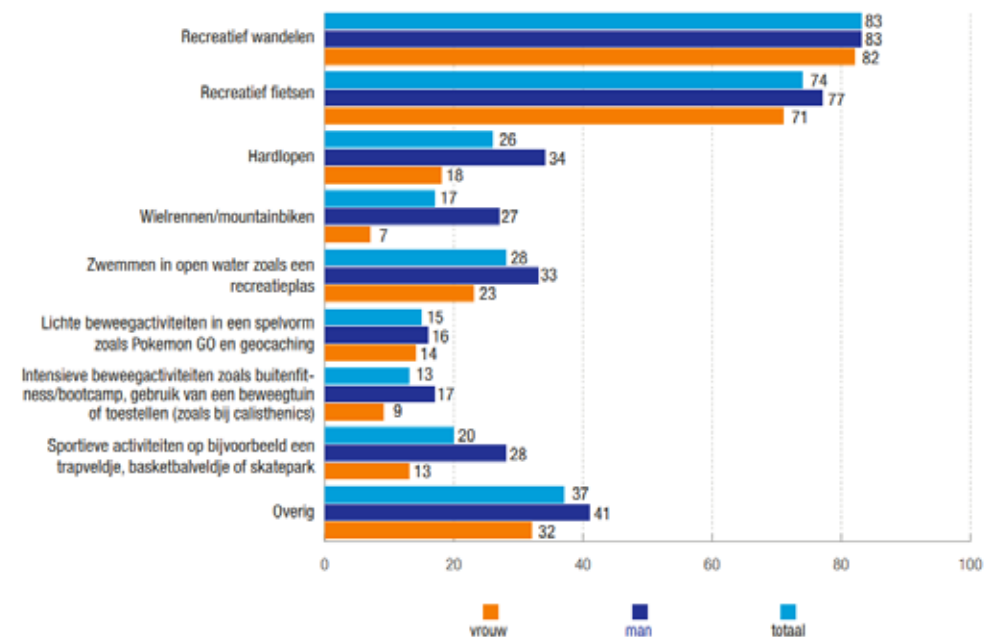
Tenslotte is het van belang om extra aandacht te besteden aan doelgroepen die minder vanzelfsprekend de openbare ruimte gebruiken om te sporten en bewegen. Zo toont onderzoek aan dat slechts 7% van de meisjes gebruik maakt van de openbare ruimte om te bewegen, ten opzichte van 54% van de jongens ([Pluimers, 2020](#)). Dit is deels te wijten aan de manier waarop de openbare ruimte is ingericht. De vele voetbal- of pannaveldjes worden vooral gebruikt door jongens. Plekken voor dans zijn veel schaarser. De Urban Dance Ground is een voorbeeld wat meer gebruikt wordt door meisjes en kan helpen om het gebruik van de openbare ruimte beter in balans te brengen.

Percentage sporters dat voor, tijdens en na de coronapandemie gebruik maakt van verschillende typen sportaccommodaties

Bron: Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences (LISS) 2021 & 2022
Bewerking: Radboud Universiteit

Activiteiten in de openbare ruimte in de afgelopen twaalf maanden, naar geslacht, bevolking 16-70 jaar (basis is Nederlanders die minstens één activiteit uitvoerden, in procenten)

Bron: Nationaal Sportonderzoek najaar 2019, Mulier Instituut
Bewerking: Mulier Instituut

Om de verschillende groepen en hun gedrag goed in beeld te hebben, zijn er verschillende gebruikersprofielen opgesteld. Elk profiel heeft zijn eigen gedrag en stelt verschillende eisen aan de omgeving. Mensen kunnen zich identificeren met meerdere sportprofielen op verschillende momenten. Door de inrichting van de sportboulevard te toetsen aan de verschillende profielen kunnen we beter rekening houden met de verschillende doelgroepen en hun daadwerkelijke eisen.

De Verenigingssporter

Deze sporter is actief lid van een sportvereniging van bijvoorbeeld hockey, voetbal of cricket en valt onder de groep 'georganiseerde sporters'. Ze betalen een lidmaatschap, waardoor ze verzekerd willen zijn van vrije sportruimte en faciliteiten op vaste momenten in de week. Ze zijn vaak voor langere tijd verbonden aan de vereniging en komen ook naar de club om elkaar te ontmoeten. De verenigingssporter kan vanuit de hele stad komen, waardoor ze behoefte hebben aan goede aansluitende routes en parkeergelegenheden.

De Vrije sporter

Deze sporter wil graag sporten op momenten dat het uitkomt en is daarmee minder gebonden aan een vaste club of tijden. Dit kan in een groep, met bijvoorbeeld bootcamp, boksen of dans, of individueel, met hardlopen of yoga. Ze vallen in de groep 'anders- of ongeorganiseerd sporten' en maken vooral gebruik van de openbare ruimte. Ze hebben behoefte aan een rustige, sociaal veilige open plek met sporttoestellen of bankjes om te sporten, waar ze ongestoord hun eigen ding kunnen doen. De vrije sporter wil laagdrempelig kunnen sporten. Daarmee verlangen ze een plek dichtbij waar ze wonen of werken, waardoor een goede aansluiting op de omgeving essentieel is. Door de sportplekken en routes goed zichtbaar en veilig te maken, kan de vrije sporter er gemakkelijk gebruik van maken.

De Toeschouwer

Deze groep komt in eerste instantie naar het sportpark om te kijken naar de verenigingssporter. Hiervoor hebben zij behoefte aan ruimte langs de sportvelden om te staan en zitten. Bankjes en bomen voor schaduw zijn nodig om ervoor te zorgen dat het langs de velden prettig verblijven is. Ook maken ze gebruik van faciliteiten zoals de kantine. Tegelijkertijd kan de sportboulevard met openbare sport- en beweegplekken de toeschouwer inspireren om ook zelf in actie te komen. Broertjes en zusjes die mee komen kijken kunnen, wanneer er nabij de sportvelden kleine sportveldjes zijn, ook zelf sporten en bewegen. Ook ouders zouden hun bezoek kunnen combineren met een eigen work-out, wanneer hier ruimte en toestellen voor zijn.

De Recreant

Deze groep kenmerkt zich door het wandelen. De recreant zoekt een rustige, groene omgeving op om zich te ontspannen of om te bewegen. Drukke van verkeer of mensenmassa's willen ze graag vermijden. Voorbeelden zijn werknemers uit de buurt die in een groene omgeving een lunchwandeling willen maken, omwonenden die na werk tot ontspanning willen komen of een rondje met de hond willen lopen. Ze hebben behoefte aan een divers routenetwerk in een groene omgeving, zodat ze verschillende ommetjes kunnen maken. Deze routes moeten ook logisch aansluiten op de omgeving.

2.3 Bouwstenen van de Sportboulevard

Het Ontwikkelperspectief Maarschalkerweerd geeft al een duidelijke omschrijving van de sportboulevard en waartoe deze dient. Deze doelstellingen zijn verder uitgewerkt tot een opgave waar we de inrichting van de sportboulevard aan kunnen toetsen. Deze opgave staat hier rechts puntsgewijs samengevat. Op de volgende pagina staat een schematische visualisatie die een ruimtelijke vertaling van de opgaven laat zien.

De sportboulevards:

OPGAVEN

- maken van de afzonderlijke sportparken één samenhangende sportcampus, ze zijn het (ver) bindende element;
- verbinden de sportcampus met de omgeving, nabijgelegen sportvoorzieningen en het omliggende routenetwerk
- zijn de ruimtes die het een open (publiek toegankelijk en gastvrije) sportcampus maken, ze zijn de openbaar toegankelijk structuren;
- bieden alle ruimte voor de sportende mens, van georganiseerd tot ongeorganiseerd en van groepen tot individueel;
- verankeren, met hun groene karakter, de sportcampus in het parklandschap Maarschalkerweerd en zijn daarom ook onderdeel van de parkachtige setting. Ze leggen ook de verbinding met de omliggende groene parken: Krommerijnpark, Lunettenpark en Amelisweerd.

Schematische opgave Sportboulevard

Om een continue en eenduidige uitstraling van de sportboulevards te garanderen, zijn er heldere en simpele uitgangspunten nodig waar deze aan moet voldoen. Dit zorgt ervoor dat de sportboulevard een doorlopende rode lijn vormt over de verschillende sportparken in Maarschalkerweerd. In de volgende alinea worden de algemene uitgangspunten benoemd waar elke sportboulevard aan moet voldoen.

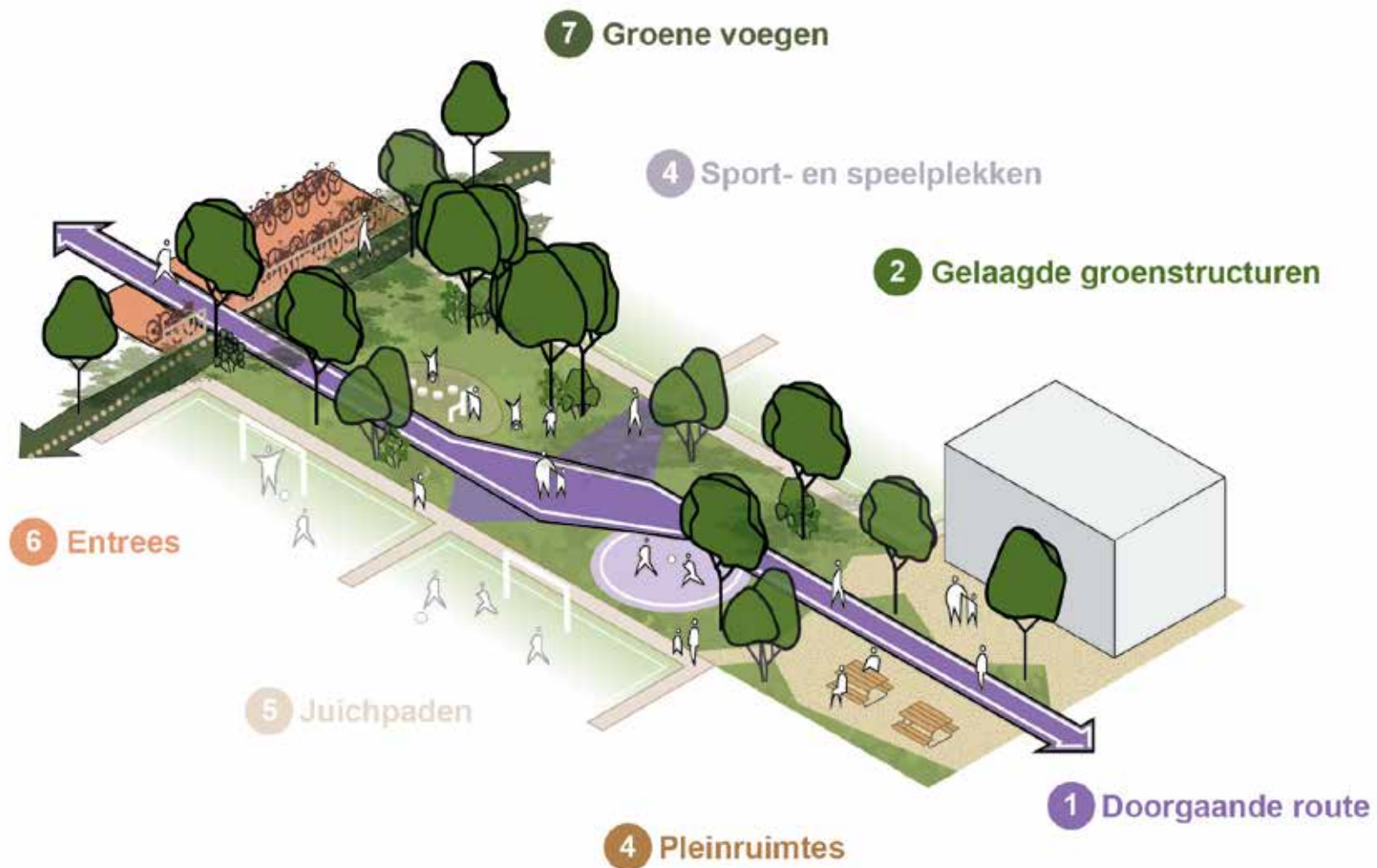
De conceptuele uitwerking heeft geleid tot de vormgeving van verschillende bouwstenen waaruit de sportboulevard is opgebouwd. Elke bouwsteen draagt bij aan de eerder beschreven opgaven waar de sportboulevard aan moet voldoen. De afbeelding op de rechterpagina geeft op conceptueel niveau de sportboulevard en de verschillende bouwstenen weer. Elke bouwsteen wordt op de volgende pagina's apart toegelicht. Per bouwsteen staat er een korte omschrijving, puntsgewijze uitgangspunten en referentiefoto's. De bouwstenen van de sportboulevard zijn:

1. Uniforme doorlopende route;
2. Gelaagde groenstructuur;
3. Sport- en speelplekken;
4. Pleinruimtes;
5. Juichpaden;
6. Entrees;
7. Groene voegen.

Door elke bouwsteen zo simpel mogelijk te houden, zijn ze flexibel in de toepassing. Hierdoor is het mogelijk om een uniforme sportboulevard te realiseren op de verschillende sportparken in Maarschalkerweerd, in verschillende (toekomstige) fasen.

Algemene uitgangspunten sportboulevard:

- We werken aan een volledig netwerk van sportboulevards over de sportcampus (zie 2.4). Dit wordt gefaseerd uitgevoerd, waar ook in de tussenfasen de sportboulevard logische en prettige verbindingen met duidelijke entrees zijn.
- De volledige ruimte tussen sportveld en sportveld/sportgebouw is onderdeel van de sportboulevard;
- De sportboulevard is opgebouwd uit de bouwstenen uit dit IPvE;
- De sportboulevard is een sociaal veilige plek waar verschillende typen sporters en gebruikers zich thuis voelen (zie 2.2);
- Alle paden zijn geschikt (onder meer obstakelvrij en toegankelijk) voor mensen met een kinderwagen, rolstoel en/of rollator;
- Fietsen is niet toegestaan op de sportboulevard en wordt ontmoedigd. Fietsparkeren gebeurt bij de entree van de sportboulevard;
- De sportboulevard is bereikbaar voor nood- en hulpdiensten en bestemmingsverkeer, dit vraagt om een rijbaanbreedte van minimaal 3,25 m (zie HOR);
- Kabels en leidingen worden, wanneer het technisch kan, gebundeld onder de juichpaden om zo de groenstructuren vrij te houden van ondergrondse infra;
- Op sommige plekken langs de doorlopende route komt een verhoogde zitrand, het overige meubilair behoort tot één 'familie' uit het [Handboek Openbare Ruimte](#) (HOR). Meubilair op de pleinruimtes kan, wanneer in zelf beheer, hiervan afwijken en zo beter inspelen op de specifieke wensen van de clubs;
- Voor het beheer geldt het beheerniveau 'Domstad standaard';
- Er komt voldoende verlichting om voor een sociaal veilige situatie te zorgen. Naast de veldverlichting komen er voldoende lichtmasten langs de route.

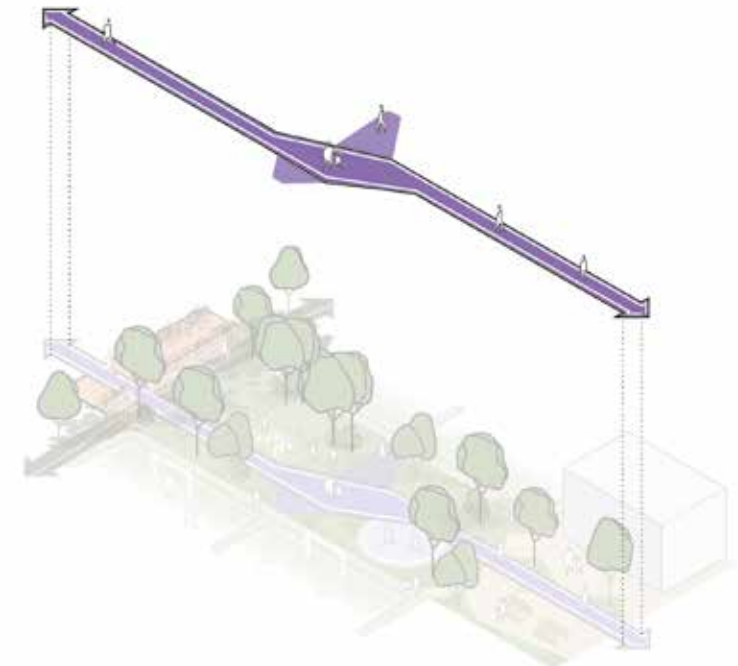
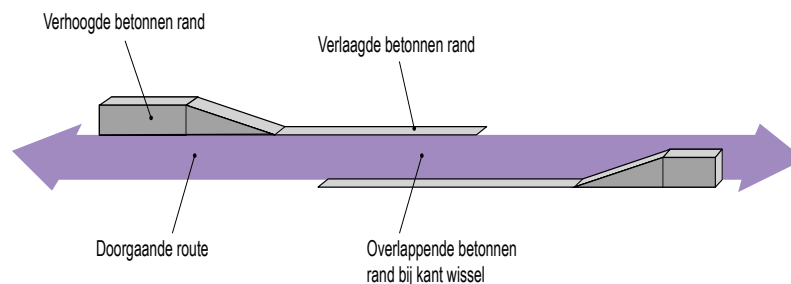

De bouwstenen van de Sportboulevard

Bouwsteen 1: Uniforme doorgaande route

De sportboulevards lopen over verschillende sportparken met elk hun eigen karakter en uitstraling. Een uniforme, doorgaande route die openbaar toegankelijk is, zal deze sportparken met elkaar en de omgeving verbinden. Deze route moet duidelijk verschillen van de bestaande sportparken, om een openbaar toegankelijk karakter uit te stralen. Voor de doorgaande route gelden de volgende uitgangspunten:

- flexibele bandbreedte met een minimale breedte van 3,5m, waarbij het profiel speels wisselend van smal naar breed loopt;
- zoeken naar een logische, optisch rechte route, maar tegelijkertijd anticiperen op objecten in de omgeving door afbuigingen mogelijk te maken d.m.v. knikken in de route;
- langs één zijde van de route komt een doorgaande betonnen rand. Deze kan in hoogte variëren zodat deze ook functioneel is als zit- en sportelement;
- de doorgaande betonnen opsluitband kan wanneer nodig van zijde wisselen, door eerst aan beide zijde van de route te overlappen, zie het onderstaande principe voor de vormgeving;
- aansluitingen op juichpaden en onderhoudsentrees naar de velden gebeurt in dezelfde vormtaal;
- gebruik van asfalt met dezelfde n.t.b. kleur/afstrooilaag;
- schilderingen op het asfalt met bv. thermoplast om het sportkarakter te versterken.

▲ *Principe bouwsteen doorgaande route*

◀ *Principe kantwissel betonnen rand*

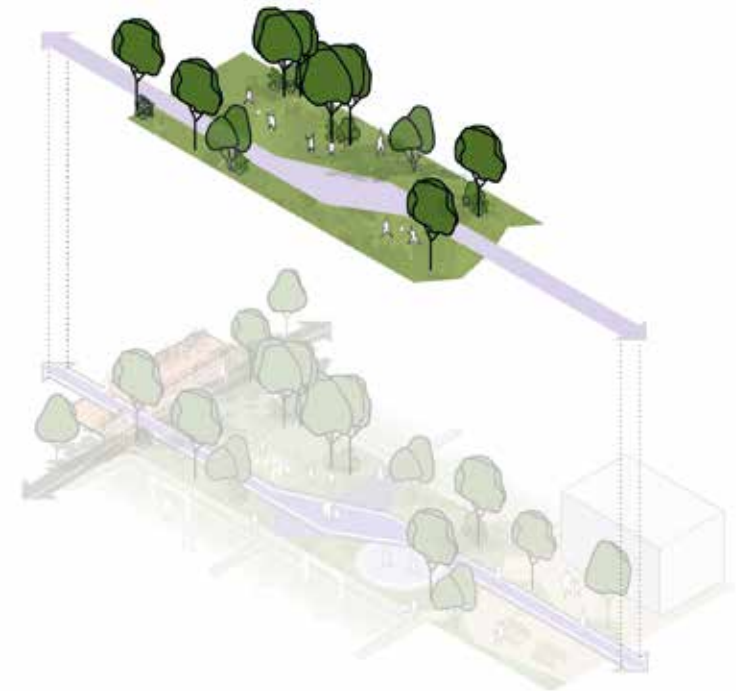

Referenties doorlopende route met herkenbare rand

Bouwsteen 2: Gelaagde groenstructuren

De doorgaande route wordt aan weerszijde begeleid door robuuste groenstructuren. Het groen draagt sterk bij aan een gezond sportklimaat en versterkt de ecologie en parkomgeving. Zo wordt de sportcampus verankerd in het grotere parklandschap van Maarschalkerweerd. De beplanting is geïnspireerd op het omliggende coulisselandschap, met soorten die daar veelal voorkomen. Voor de groenstructuren gelden de volgende uitgangspunten:

- aan weerszijden van de route ligt een groenstructuur met over het geheel genomen een gelijkwaardige maat en zwaarte;
- bestaand groen vormt de basis in de groenstructuur en wordt waar nodig aangevuld om tot een gelaagde invulling te komen;
- de structuur is lineair en asymmetrisch, en bevat elementen zoals heggen, bomenrijen en houtwallen, met inheemse soorten welke geïnspireerd zijn op het coulissenlandschap van de Kromme Rijn;
- afwisseling van dichte beplanting en open doorzichten biedt zowel ruimte voor ecologie als voldoende sociale veiligheid;
- biedt ruimte aan de volgende doelsoorten:(zie bijlage):
  - Egels
  - Eekhoorns
  - Vleermuizen
  - Ringslangen
- beheer volgens de beheergroep 'Parkbos', waarbij op een gelaagde soortenrijkdom wordt aangestuurd.

Principe bouwsteen groenstructuren

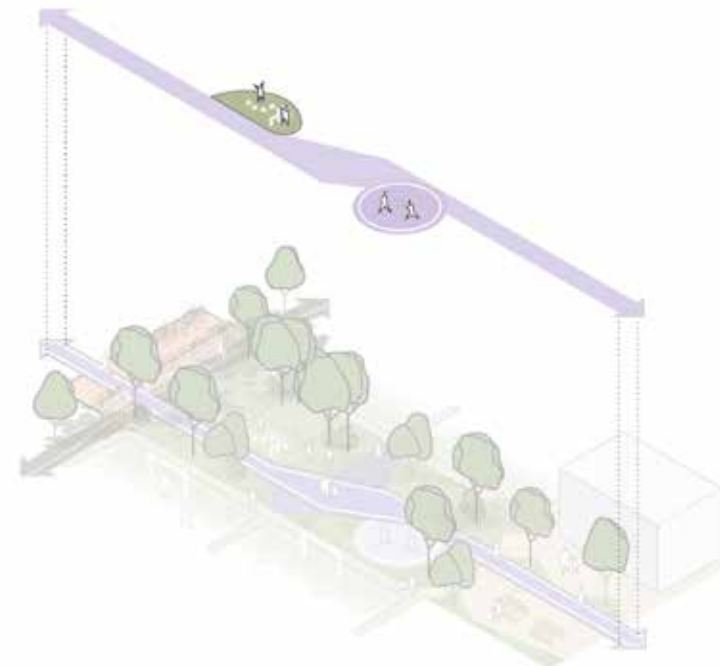

Referenties groenstructuren

Bouwsteen 3: Sport- en speelplekken

Om voldoende ruimte te bieden voor alle typen sporters, komen er langs de doorgaande route verschillende sport- en speelplekken. Dit kan variëren van een simpele speelaanleiding tot een groter toestel of sportveldje. De plekken zijn altijd logisch gekoppeld aan de doorgaande route en daarmee duidelijk onderdeel van de openbaar toegankelijke sportboulevard. Iedereen mag hier vrij sporten en spelen. Ook in de uitstraling zijn de sport- en speelplekken vergelijkbaar met de doorgaande route, waardoor deze een eenheid vormen. Voor de sport- en speelplekken gelden de volgende uitgangspunten:

- de sport-/speelplekken zijn duidelijk gekoppeld aan de doorgaande route van de sportboulevard en zijn openbaar toegankelijk;
- ze voorzien in de behoeften van verschillende typen en leeftijden sporters;
- de uitstraling van de sport-/speelplekken, zoals vormtaal of materiaalgebruik, passen bij die van de doorgaande route en zijn daarmee duidelijk onderdeel van de sportboulevard;
- (val)ondergronden zijn waar mogelijk van natuurlijk materiaal om onnodige verharding te voorkomen;
- wanneer de sport-/speelplekken (deels) in de doorgaande route zijn ingepast, is er altijd een 3,5m obstakelvrije doorgang;
- de aansluiting van de doorgaande route op juichpad kan een aanleiding zijn voor de locatie van een sport-/speelplek;
- het type toestel/plek wordt afgestemd op huidige en toekomstige gebruikers.

Principe bouwsteen sport- en speelplekken

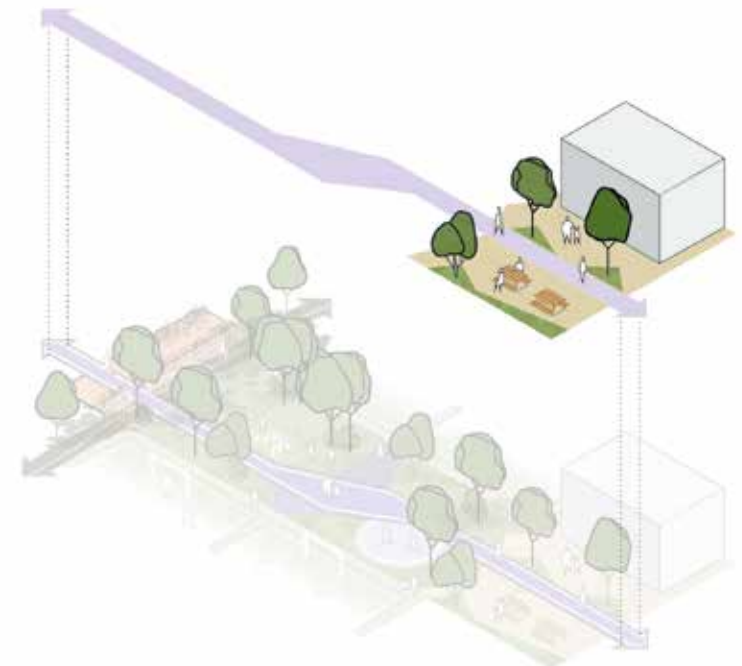

Referenties sport- en spelplekken

Bouwsteen 4: Pleinruimtes

Voor de clubgebouwen kunnen open pleinruimtes komen. Deze pleinen bieden ruimte voor het samenkomen van (grotere) groepen mensen voor bijvoorbeeld evenementen of een terras. Er is een duidelijke verbinding met het clubgebouw en daarmee vormt het de centrale buitenruimte. De uitstraling en materialisatie heeft een natuurlijk karakter, met groenvakken, grote bomen en halfverharding. Voor de pleinen gelden de volgende uitgangspunten:

- de pleinen zijn direct gekoppeld aan de clubgebouwen en in verhouding met de maat en schaal ervan;
- ze vormen de centrale, buitenontmoetingsruimte van de club;
- ze bieden ruimte voor het ontmoeten, ontspannen en samenkomen van verschillende mensen;
- het is de plek voor een terras of evenement met een hoge gebruiksdruk;
- de doorgaande route is dominant over de pleinen en blijft een heldere lijn over de sportcampus die de verschillende plekken en pleinen met elkaar verbindt;
- groenvakken met enkele grote bomen zorgen voor verkoeling op het plein en doorbreken het verharde vlak;
- het materiaal is afwijkend van het asfalt van de doorgaande route en bij voorkeur een (hergebruikte) elementenverharding;
- noodzakelijk autoverkeer voor de sportcampus, zoals laden- en lossen, opstelplaats voor nood- en hulpdiensten en parkeren voor invaliden gebeurt op de pleinen.

Principe bouwsteen pleinruimte

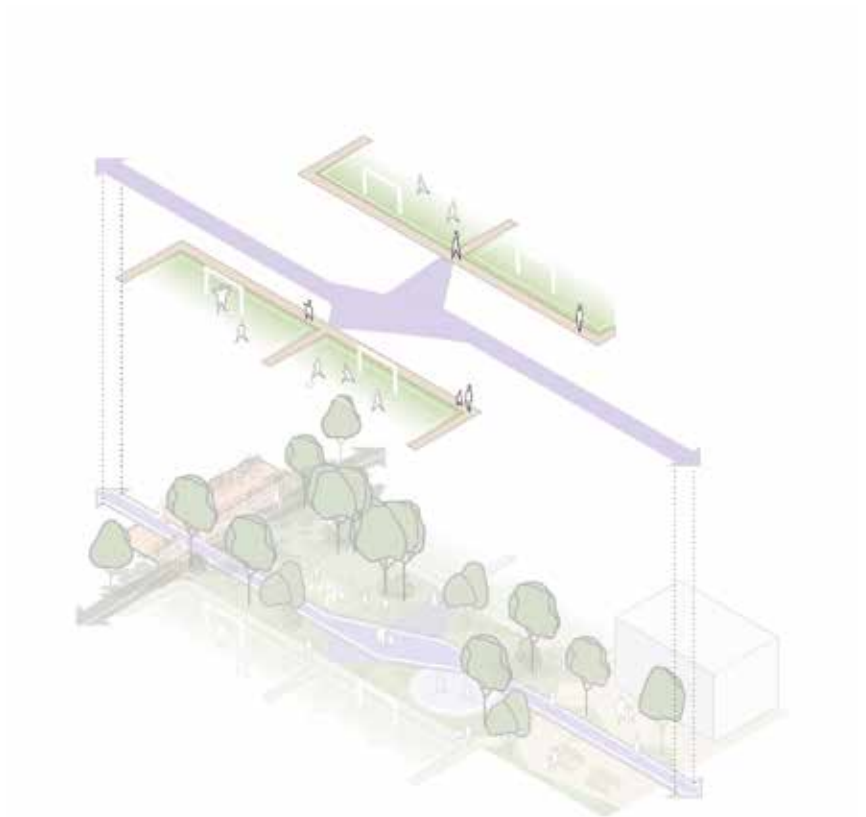
Referenties pleinruimtes

Bouwsteen 5: Juichpaden

Rondom en direct tegen de sportvelden aan liggen wandelpaden, ook wel juichpaden genoemd. Via deze paden zijn de velden bereikbaar voor sporters en ze bieden toeschouwers de ruimte om te kijken. Tegelijkertijd zorgen de juichpaden voor een fijnmazig routenetwerk over de sportcampus. Voor de juichpaden gelden de volgende uitgangspunten:

- juichpaden omsluiten de sportvelden volledig;
- op de kopzijde van het sportveld is de breedte minimaal 1m, aan de langszijde is de breedte minimaal 2m;
- de bestrating is een elementen verharding in een neutrale kleur, bij voorkeur lokaal herbruikte grijze 30x30 tegels;
- kabels & leidingen worden onder de juichpaden ingepast;
- de sportboulevard heeft voorrang door het gehele gebied. Dit kan betekenen dat een juichpad op sommige plaatsen niet past. In dat geval maken we de sportboulevard en geen juichpad.

Principe bouwsteen juichpaden

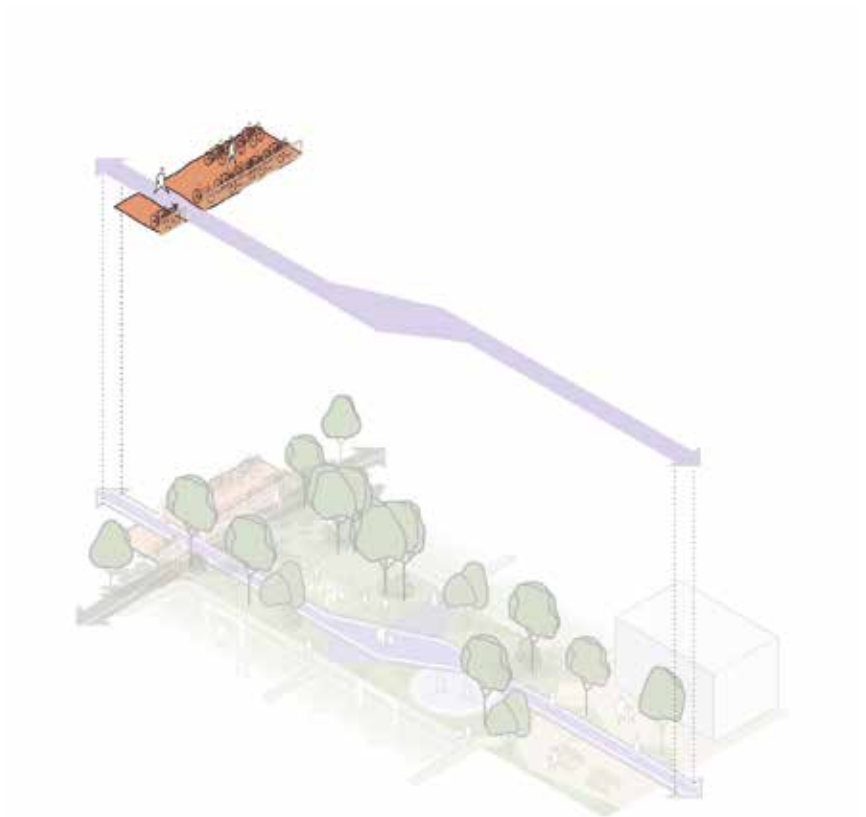

Referenties juichpaden

Bouwsteen 6: Entrees

Waar het netwerk van de sportboulevards aansluit op de omgeving komen duidelijke entrees. Hiermee krijgen de sportboulevards een heldere uitstraling; waar ze beginnen en vanaf waar de voetganger en sporters centraal staan. Fietsen is vanaf deze entrees niet meer toegestaan en wordt hier ook ontmoedigd. De entrees kunnen gefaseerd opschuiven richting de rand van de sportcampus naar mate meer van het sportnetwerk wordt uitgevoerd. Voor de entrees gelden de volgende uitgangspunten:

- ze geven duidelijk aan waar de sportboulevard begint en daarmee vanaf welk punt de voetganger en sporter centraal staat;
- de entrees zijn mogelijk 's avonds af te sluiten wanneer dit nodig wordt geacht;
- ze bevatten tekstuele uitleg van de regels op de sportcampus;
- fietsen op de sportboulevards wordt ontmoedigd vanaf de entrees, met bijvoorbeeld bebording of tekstuele belijning op de weg;
- fietsparkeren gebeurt naast of op korte afstand van de entrees.

Principe bouwsteen entrees

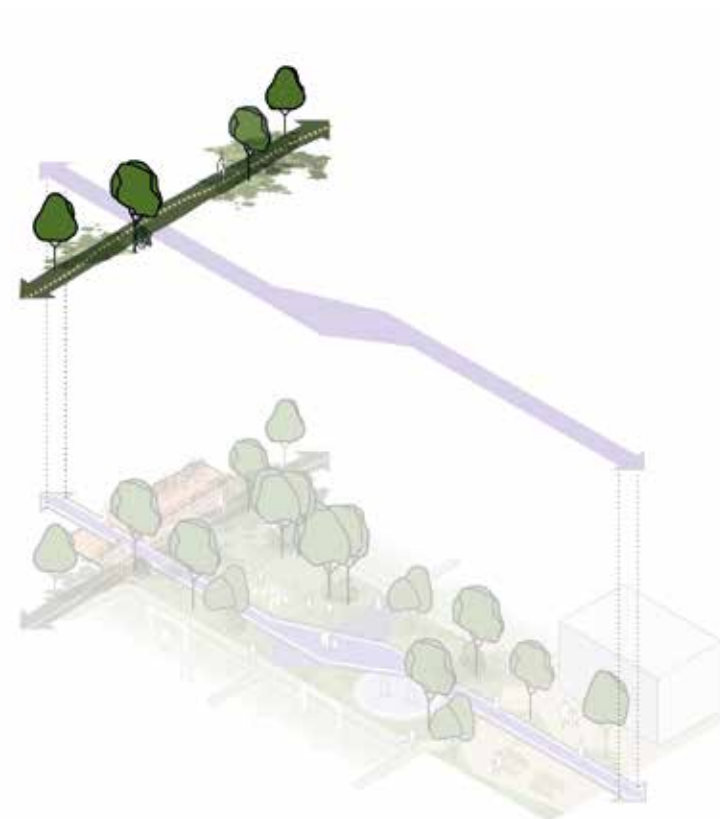

Referenties entrees

Bouwsteen 7: Groene voegen

Aansluitend op de sportboulevards komen groene voegen. Dit is de volledige ruimte tussen de juichpaden en de sportvelden welke groen is ingericht, soms gecombineerd met een wandelpad. De groene voegen sluiten met hun groenstructuur en route aan op de structuren van de sportboulevard en de omgeving. Zo vormen de groene voegen een verfijning van het ecologische en recreatieve netwerk op de sportcampus. Ze versterken daarnaast de parkomgeving en dragen bij aan een gezond sportklimaat, door bijvoorbeeld het tegengaan van hittestress op de kunstgrasvelden. Gecombineerd met slootjes kunnen de groene voegen dienen als erfafscheiding i.p.v. hekwerken. Voor de groene voegen gelden de volgende uitgangspunten:

- het is de zone tussen de sportvelden, welke groen wordt ingericht;
- het is een verfijnd groen ecologisch netwerk welke aansluit op de sportboulevards en de omgeving;
- ze versterken de parkachtige omgeving, ecologische waarden en de klimaatadaptatie, wat zorgt voor een gezond sportklimaat;
- ze kunnen gecombineerd worden met een wandelpad;
- de inrichting en beplanting is geïnspireerd op het omliggende coulissenlandschap;
- waar mogelijk worden ze gecombineerd met slootjes waardoor het een passende erfafscheiding is

Principe bouwsteen groene voeg

Referenties groene voegen

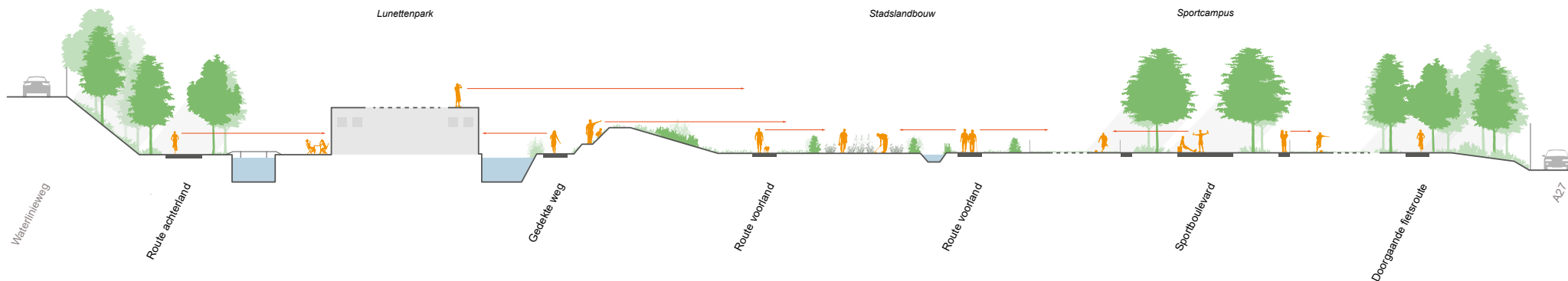

2.4 Het sportnetwerk

Het Ontwikkelperspectief Maarschalkerweerd benoemt de belangrijke opgave om het gebied beter toegankelijk te maken en tot een samengesteld park te komen, dat goed aansluit op de omgeving. Zo wordt de Koningsweg heringericht tot fietsstraat met wandelroute, waardoor er meer ruimte ontstaat voor gezonde mobiliteit. Door de ontwikkeling van het Lunettenpark komen er diverse wandelpaden met hun eigen karakter die het erfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie beter beleefbaar maken. Het sportnetwerk van sportboulevards en groene voegen is een (deels) nieuw netwerk welke de verschillende sportverenigingen met elkaar en met de omgeving verbindt. Zo ontstaan er nieuwe openbare routes die aansluiten op een groter omliggend netwerk, zoals bestaande fietsroutes en het jaagpad langs de Kromme Rijn.

De ambitie is een verfijnd netwerk om Maarschalkerweerd beter toegankelijk te maken voor recreanten, sporters en andere gebruikers. Door de verschillende karakters van de omgeving te benadrukken

ontstaan er verschillende soorten ommetjes met wisselend zicht op de Lunetten, de stadslandbouw en de Sportcampus. De onderstaande principedoorlsnede geeft hiervan een impressie en laat zien dat het sportnetwerk onderdeel is van een groter netwerk door heel Maarschalkerweerd.

De sportboulevard als onderdeel van een groter parklandschap

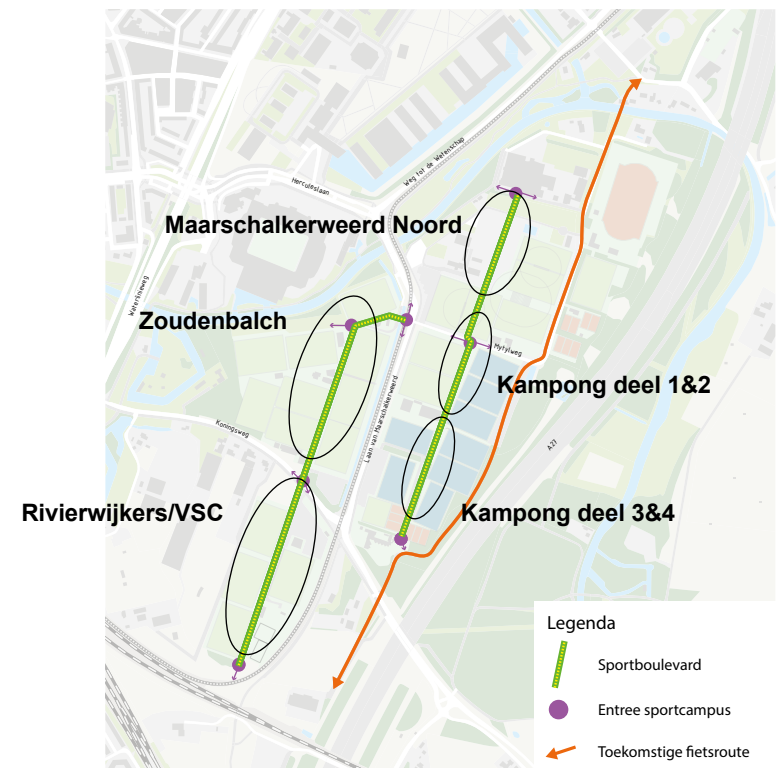

2.5 Toetsen van de bouwstenen

Het toepassen van de bouwstenen van de sportboulevard moet mogelijk zijn op verschillende plekken op de sportcampus. Omdat de omgeving van een sportboulevard kan verschillen zijn de bouwstenen zo simpel en flexibel mogelijk gehouden. Om de werking van de bouwstenen te onderzoeken is er een ontwerpverkenning gedaan op vier verschillende deelgebieden op de sportcampus: bij Zoudenbalch, Rivierwijkers/VSC, Kampong deel 1/2 en Kampong deel 3/4. Op deze delen zitten al verschillende sportverenigingen met hun eigen karakter en inrichting, waardoor het interessant is te onderzoeken hoe de nieuwe bouwstenen hier inpasbaar zijn zonder enorme herstructurering. Voor Maarschalkerweerd Noord is er recent een variantenstudie gedaan die uitgaat van een volledige herinrichting, waardoor een dergelijke verkenning hier minder relevant is.

De ontwerpverkenning op de pagina rechts laat zien dat het inpassen van een hoekige, doorgaande route van minimaal 3,5 meter breed in elke omgeving mogelijk is. Wel vraagt de beperkte ruimte soms om een flexibele interpretatie van de bouwstenen. Zo is het bij Zoudenbalch door het asymmetrische profiel lastig om een gelijkwaardige groenstructuur aan beide zijden van de route te realiseren. Wel kan door het versmallen van het juichpad en het losmaken van de doorgaande route een groenstrook worden gemaakt. Hierdoor is er ruimte voor hagen en houtwallen, waardoor er wel een groen beeld aan beide zijden ontstaat. Daarnaast laat de verkenning bij Kampong deel 3/4 zien dat bestaande sport- en speelplekken, zoals de jeu de boules baan, gemakkelijk onderdeel kunnen worden van de sportboulevard. Bij de verkenning bij Rivierwijkers/VSC is nog geen rekening gehouden met de aanleg van het 7x7 veld en aanpassing van de beheerdersruimte, dit zal in de verdere uitwerking als uitgangspunt mee worden genomen.

Het is belangrijk te benadrukken dat de ontwerpverkenning een vingeroefening is en geen definitief ontwerp. Hiervoor is een aparte uitwerking nodig, in samenspraak met de betrokken gebiedspartijen.

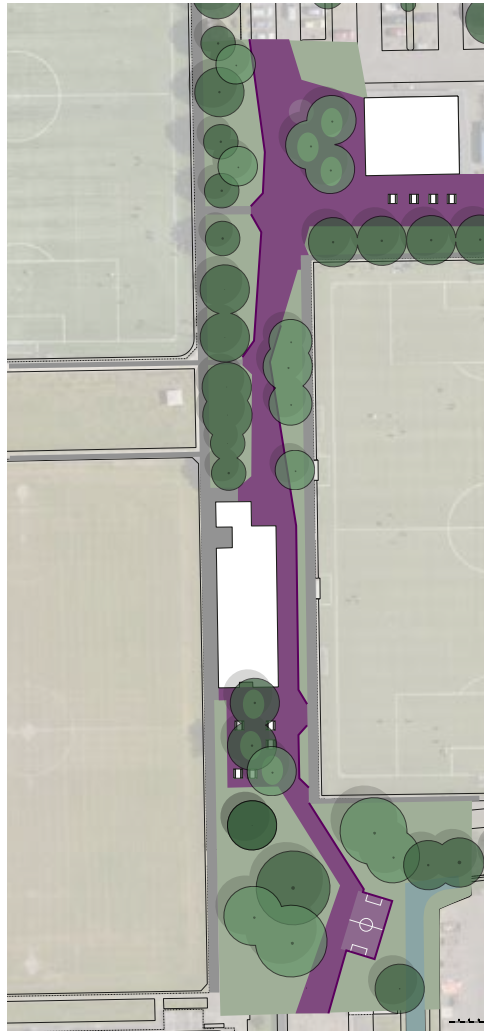
Verskillende deelgebieden op de Sportcampus

Zoudenbalch

Rivierwijkers/VSC

Kampong deel 1&2

Kampong deel 3&4

Ontwerpverkenning naar een sportboulevard op verschillende plaatsen op de Sportcampus

3. Locatie uitwerking

Dit hoofdstuk geeft een bondige beschrijving van de locatie uitwerking van het projectgebied Sportboulevard Zuid, het deel wat als eerste in uitvoering wordt gebracht.

3.1 Beschrijving projectgebied

Dit deel van de sportboulevard loopt over het sportterrein dat gebruikt wordt door de omni-sportvereniging Kampong. Met meer dan 6.700 leden en een groot divers aanbod in verenigingssporten, is dit voor veel Utrechters een belangrijke plek om te sporten en te ontmoeten. Tijdens de planvorming voor Sportboulevard Zuid is er intensief contact met de vereniging Kampong.

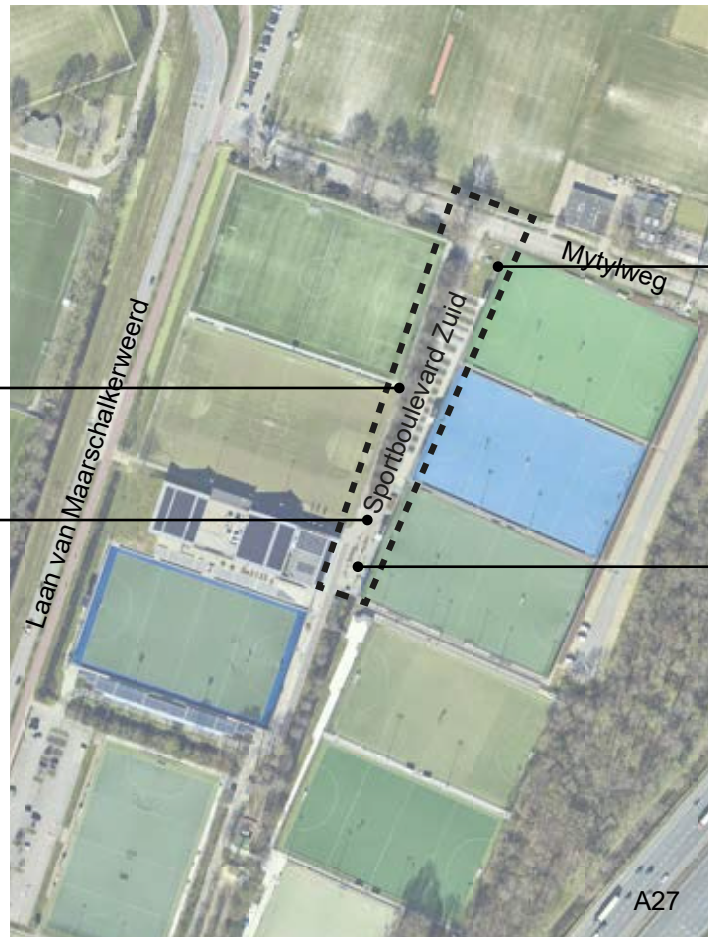
Het projectgebied voor Sportboulevard Zuid loopt vanaf de Mytylweg tot en met het clubgebouw van Kampong. In de breedte omvat het alle ruimte tot aan de sportvelden, ook te zien op het kaartje rechts. Aan de sportvelden worden geen aanpassingen gedaan. In de huidige situatie ligt een rechte asfaltrijweg van 3,5 meter breed welke het clubgebouw met de Mytylweg verbindt. Het asfalt is in matige staat en toe aan vervanging. Hierlangs staan verschillende typen lichtmasten. Aan de westkant ligt een groenstrook van ongeveer 6 meter breed, met daarin gras en een bomenrij met beuken. De bomen zijn rond de 40-50 jaar oud. De ruimte aan de oostkant wordt gedomineerd door fietsparkeren en bevat meerdere rijen met dubbellaagse fietsenstallingen. Langs de velden lopen paden met stoeptegels, waarmee de velden bereikbaar zijn. Voor het clubgebouw is een open pleinruimte met picknicktafels om te zitten, naar de wedstrijd te kijken en elkaar te ontmoeten. De verharding is stoeptegels. Er staan vijf kleine dwergtrompetbomen van rond de 13 jaar oud. Het laden en lossen van goederen gebeurt voor het clubgebouw.

Opvallend is dat het projectgebied vol staat met verschillende objecten wat onrustig oogt, zoals lichtmasten, hekwerken, watertappunten, parasols, traforuimte, gemaal, plantenbakken, picknicktafels en tv-torens. Een nieuwe inrichting van het gebied kan meer rust en eenheid bieden.

Fietsers hebben de neiging tot ver op het sportterrein door te fietsen en te parkeren op plekken die daar niet voor bedoeld zijn, hierdoor wordt er veel overlast ervaren. Vanuit Kampong en vanuit de gemeente is de wens om dit beter te organiseren in de nieuwe situatie. Het uitgangspunt is daarom dat er op de sportboulevard niet gefietst wordt en dat fietsen bij de entrees geparkeerd worden.

Een belangrijke vereiste voor de uitvoering van Sportboulevard Zuid is het verplaatsen van de fietsenstalling. Om de sportboulevard fietsvrij te houden, worden de fietsenstallingen verplaatst naar de Mytylweg, ten koste van autoparkeerplaatsen. Deze worden opgeheven bij de invoer van betaald parkeren.

Projectgebied Sportboulevard Zuid

3.2 Gebiedsspecifieke uitgangspunten

Voor het maken van het Functioneel Ontwerp zijn de 'algemene uitgangspunten sportboulevard' en de bouwstenen met bijbehorende uitgangspunten uit hoofdstuk 2 het startpunt. Omdat de omgeving per deel sportboulevard verschilt is er ook ruimte voor gebiedsspecifieke uitgangspunten. Deze geven meer handvatten voor de inrichting van specifiek dit deel van de sportboulevard. Ze zorgen voor een betere inpassing van de sportboulevard zonder dat de algemene bouwstenen en daarmee het uniforme, verbindende karakter ervan wordt verzwakt. Voor Sportboulevard Zuid gelden de volgende gebiedsspecifieke uitgangspunten:

- De doorgaande route wordt t.o.v. de bestaande situatie meer naar het oosten gelegd, om zo meer uit de bestaande boomkronen te blijven;
- De doorgaande route wordt door middel van de bestaande drempel verhoogd over de Mytylweg gelegd en sluit zo aan op het wandelpad parallel aan de weg;
- Er komen duidelijke aansluitingen van juichpaden vanaf de lange veldzijden op de doorgaande route, deze aansluitingen zijn ook de plek voor nieuwe sport- en speelplekken;
- De bestaande onderbeplanting onder de rij beuken wordt d.m.v. beheer en eventuele aanplant uitgebreid;
- De bomen op het plein worden vervangen door grotere bomen, die in de toekomst meer schaduw kunnen geven. Ze worden geplant in een kwalitatief goede groeiplek;
- Het type sport- en speelplek wordt afgestemd met de sportverenigingen;
- Er wordt door Kampong onderzocht of de tv-torens naar de andere zijde van de velden verplaatst kunnen worden, om geen onderbreking op de juichpaden te vormen;
- De beregeningstank blijft gehandhaafd, er wordt onderzocht of het omliggende hekje kan worden verwijderd en in welke mate er beplanting boven kan komen;
- Het hek en de poort worden vernieuwd en dragen bij aan een duidelijke entree van de sportboulevard.

Bestaande kansen en opgaven

3.3 Ontwerptoelichting

De sportboulevard verbindt de Mytylweg met het clubgebouw van Kampong. Zoals in de bouwstenen omschreven wordt de doorgaande route vormgegeven met hoekige bochten. Deze zogenoemde knikken zorgen voor meer afstand tot de bestaande bomen, waardoor deze ondergronds meer ruimte krijgen t.o.v. de bestaande situatie. Langs de route loopt een herkenbare betonnen rand. Op sommige plekken komt de rand omhoog en fungeert dan als zitrand. De rand omsluit de twee sportveldjes. Vanaf de doorgaande route komen er aansluitingen op de juichpaden, zodat toeschouwers gemakkelijk de sportboulevard kunnen betreden.

Op twee van deze aansluitingen worden speelplekken toegevoegd. Bij de eerste vanaf de Mytylweg komt een multisportveld en een pannaveldje. Beide zijn geschikt voor verschillende balsporten, zoals hockey en voetbal. De keuze hiervoor is afgestemd met de sportverenigingen en er is aangegeven dat hier veel behoefte aan is. Het zorgt voor een plek waar kinderen kunnen spelen en sporten wanneer de grotere velden bezet zijn. Bij de tweede aansluiting op het juichpad komt een interactief voetbalscherm, wat uitdagend is voor kinderen.

De groenstrook met bestaande bomen wordt op enkele plekken aangevuld met onderbegroeiing en lage heesters. Om zo meer gelaagdheid aan te brengen, wat waardevol is voor de natuur. Aan de andere zijde wordt de nieuwe groenstrook ingericht met een afwisseling van dichte en open plekken. Op de dichte plekken komen groepjes bomen met struiken. Dit wordt omringd met lagere begroeiing, zodat er een zoom ontstaat. De open plekken bestaan uit bloemrijk hooiland of gemaaid gras. Het groen boven de waterbergingstank wordt als open plek ingericht. Deze afwisseling van dicht en open zorgt ervoor dat het groen ecologisch waardevol is en dat er tegelijkertijd voldoende zicht op de velden is. Hierdoor ontstaat

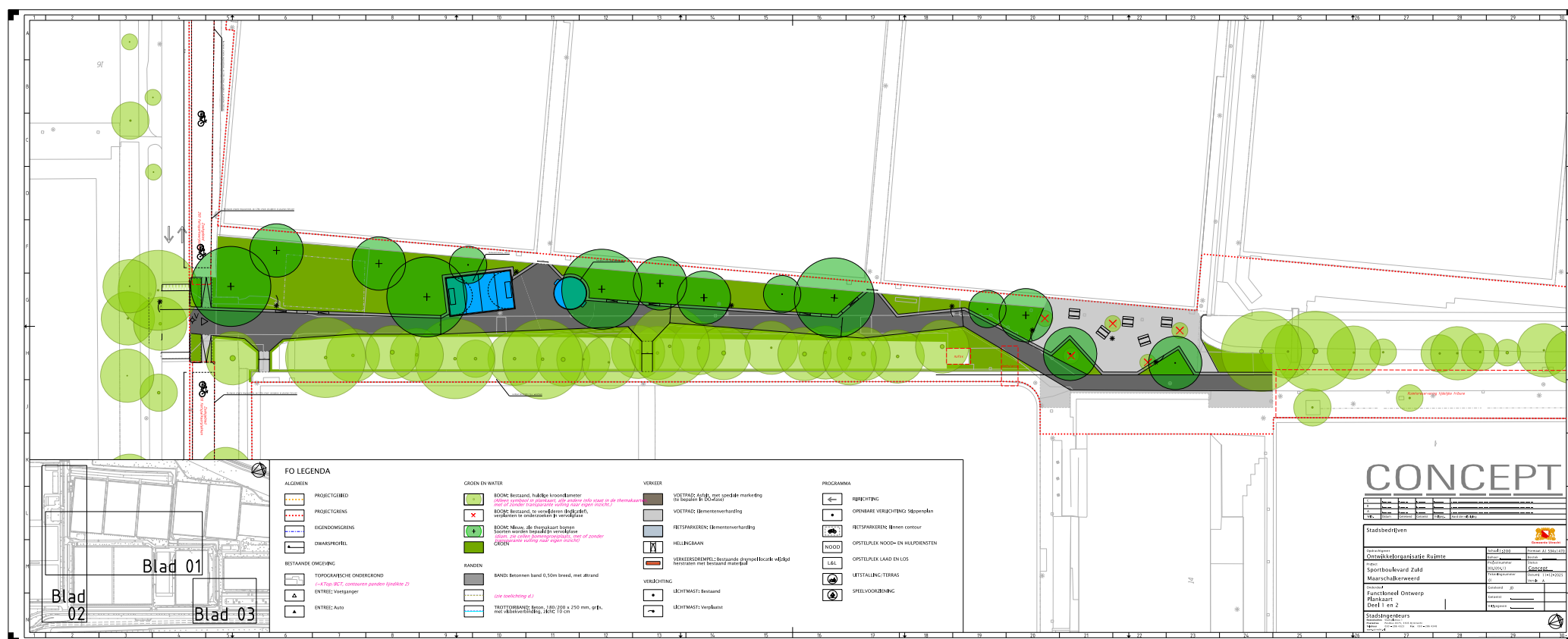
er geen 'dichte groene muur', wat de sociale veiligheid verbetert. In de vervolgfasen wordt het beplantingsplan verder worden uitgewerkt.

Het terrein voor het clubgebouw wordt als pleinruimte ingericht. Met picknicktafels is er ruimte om te verblijven en heb je tegelijkertijd zicht op het sportveld. Twee robuuste groenvakken met enkele grotere bomen zorgen dat het groen over het plein doorloopt. De bomen zorgen voor schaduw op het plein. De betonnen rand rond de groenvakken is verhoogd, waardoor deze als een zitrand functioneert.

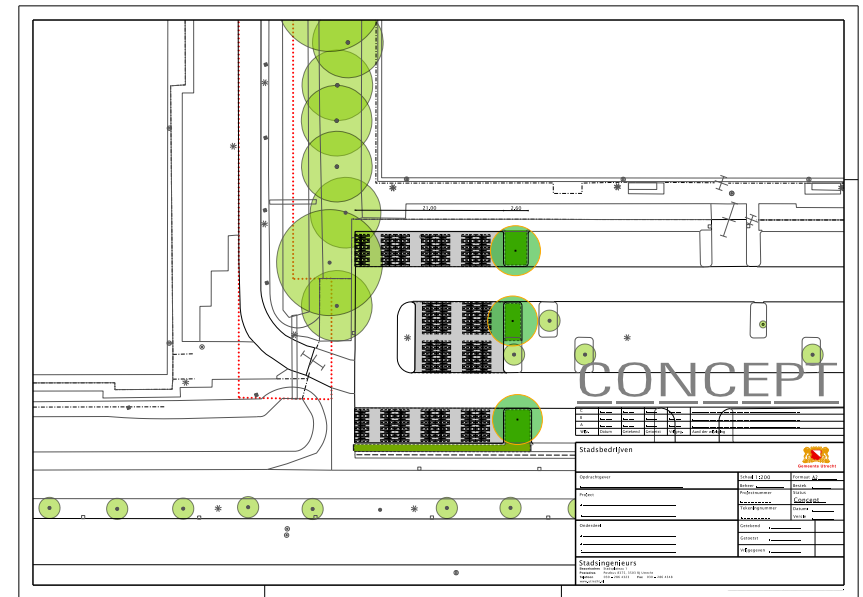

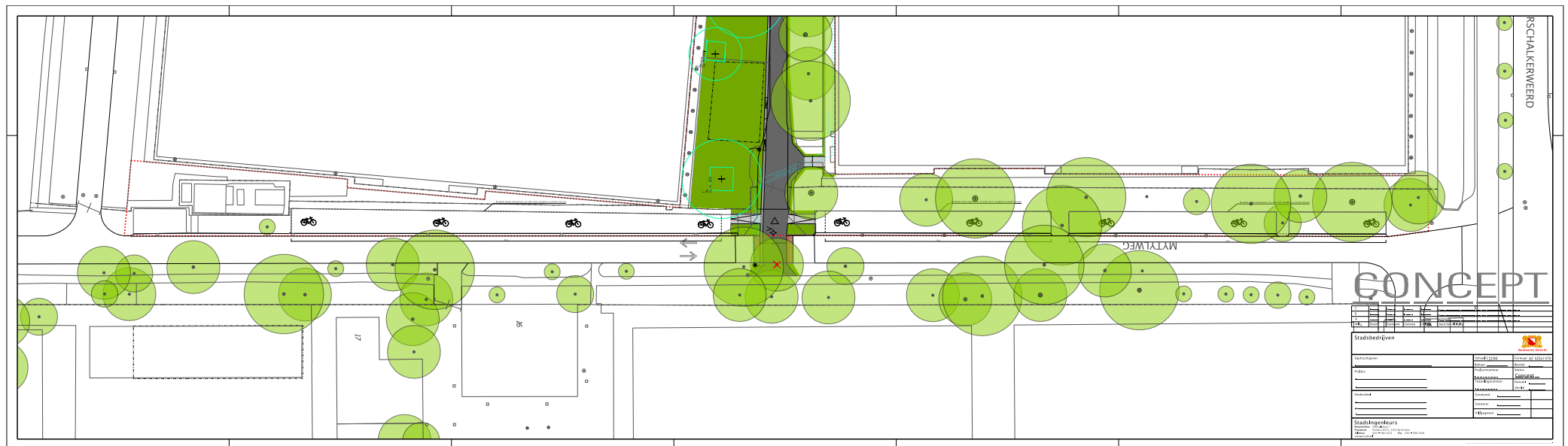
Referenties voor het pannaveldje, voetbalscherm en multisportveld

Bij de ingang vanaf de Laan van Maarschalkerweerd wordt het bestaande fietsparkeren uitgebreid met ongeveer 400 plekken. Dit gebeurt door enkele autoparkeerplaatsen op te heffen, gekeken vanaf de entree van het sportpark. Hierdoor ontstaat een meer verkeersveilige situatie omdat het fietsparkeren wordt gescheiden van in- en uitparkerende auto's. De rijloper wordt niet aangepast op het parkeerterrein.

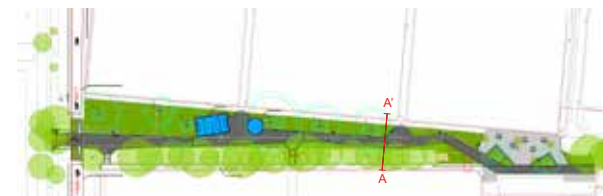

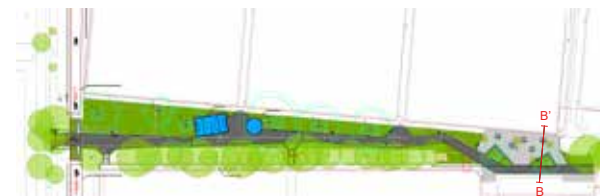

Doorsnede ontwerp Sportboulevard Zuid - doorgaande route

Doorsnede ontwerp Sportboulevard Zuid - pleinruimte

Impressie ontwerp Sportboulevard Zuid

4. Proces en vervolg

Dit hoofdstuk beschrijft hoe het gevolgde en toekomstige proces eruit ziet en hoe de er met de betrokken partijen 'samen stad' is gemaakt.

4.1 Planproces en planning

Nadat het IPvE/FO+ is vastgesteld door het college van Burgemeester & Wethouders start de volgende fase van het ontwerpproces. In deze fase werken we het FO (Functioneel Ontwerp) direct uit tot een technisch DO (Definitief Ontwerp), waarmee we ook kunnen starten met de aanbesteding voor de uitvoering van het werk. De verwachting is dat we begin 2027 starten met de uitvoering. Dit is afhankelijk van het moment dat betaald parkeren in het gebied is ingevoerd. Om de parkeerplaatsen aan de Mytylweg in te richten voor het fietsparkeren moet eerst het betaald parkeren zijn ingevoerd, zodat de overmaat aan parkeerplaatsen in dit gebied kan worden verwijderd. Het invoeren van betaald parkeren en het opheffen van de parkeerplaatsen valt buiten de scope van het project Sportboulevard Zuid. Hier zit een grote afhankelijkheid omdat het project Sportboulevard Zuid start met het verplaatsen van de fietsparkeerplekken om ruimte te maken voor de aanleg van de Sportboulevard.

4.2 Communicatie en samen stad maken

Op de projectwebsite van de gemeente staat algemene informatie over het project en besluitvormingsproces: [Sportboulevard Maarschalkerweerd Zuid | gemeente Utrecht](#). Op 7 april 2025 organiseerden wij een informatieavond over dit project waarvoor direct belanghebbenden zijn uitgenodigd. Daarnaast was het projectteam op 10 oktober 2025 aanwezig bij een openbare informatiemarkt over alle projecten in Maarschalkerweerd.

In 2025 is het beleid Samen Stad Maken toegepast in dit project. Naast overleg en gesprekken met de direct belanghebbenden, hebben wij gepeild wat (toekomstige) gebruikers vinden van het plan. We hebben een DenkMee pagina geopend ([Sportboulevard Maarschalkerweerd | de gemeente Utrecht](#)) waar in september en

oktober een enquête kon worden ingevuld. Er is aan mensen gevraagd om de vragenlijst in te vullen via posters in de omgeving, mails naar de sportpartijen en een mail van Kampong naar al hun leden. De inbreng die we via gesprekken, bijeenkomsten, mailberichten en de enquête hebben opgehaald, hebben we waar mogelijk verwerkt in dit IPvE, of gaan we verwerken in het DO. In het Samenwerkingsverslag staan de inzichten die we hebben opgedaan beschreven. Dit document is gepubliceerd op DenkMee.

Zodra er meer bekend is over de planning van de uitvoering, informeren wij de belanghebbenden en omwonenden hierover met een wijkbericht.

4.3 Planologisch juridisch proces

Er is geen sprake van een omgevingsplanwijziging in het plangebied Sportboulevard Zuid.

4.4 Beheer

Het aantrekken van een aannemer voor de uitvoering van het werk en het inkopen van materialen zal gebeuren in overeenstemming met het gemeentelijke beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Onderdeel van dit inkoopbeleid zijn onder meer het hergebruik van materialen en het beperken van de milieubelasting tijdens de realisatie en de levensduur.

In dit plangebied hebben we te maken met twee beheerders, namelijk Stadsbedrijven voor de Mytylweg en VGE Sport op het sportpark zelf.

Na de realisatie moet de gemeente de nieuwe inrichting kunnen beheren. Om dit te waarborgen, moet het plan voldoen aan de

Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte en het Handboek Openbare Ruimte voor het deel op de Mytylweg. Het plan wordt hierop getoetst, zo nodig aangepast en goedgekeurd door de Commissie Beheer Inrichting Gebruik (BInG).

Op het sportpark zelf vindt de toetsing plaats in overleg met VGE.

4.5. Financiën

Bij dit IPvE is een raming gemaakt van de planontwikkelings-, de planvoorbereidings- en uitvoeringskosten voor het realiseren van Sportboulevard Zuid. Deze raming is gebaseerd op de projectfase van Functioneel Ontwerp (FO). Bij de uitwerking van het IPvE in de volgende fase van het ontwerpproces vindt verdere specificatie van de raming plaats voor zaken waarvan bekend is dat zij moeten worden uitgevoerd, maar die gezien het huidige uitwerkingsniveau nog niet zijn gedefinieerd als directe kosten in de raming. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld de grondbalans, betonbanden, inritten, aansluitingen van wegen, schoonmaken van duikers en watergangen en rioleringen.

Voor de dekking van de planontwikkelings-, de planvoorbereidings- en uitvoeringskosten van project Sportboulevard Zuid zijn een drietal dekkingsbronnen beschikbaar: een dekking vanuit het Coronauitvoeringsprogramma, een bedrag vanuit VGU Sport en een bijdrage uit het Meerjarengroenprogramma (MGP). Gezamenlijk zijn deze middelen toereikend om de raming bij dit IPvE en Functioneel Ontwerp te dekken.

5. Onderzoek en haalbaarheid

Tijdens het opstellen van dit IPvE/FO zijn er verschillende onderzoeken gedaan, dit hoofdstuk benoemt de belangrijkste conclusies.

Asfalt- en funderingsonderzoek

De deklaag van het asfalt is 'teerhoudend' en moet worden afgevoerd naar een erkende verwerker.

Archeologie

Sportboulevard zuid ligt in een gebied van middelhoge archeologische verwachting. Dit houdt in dat als over een oppervlakte van meer dan 500 m2 dieper wordt ontgraven dan 0,3 meter dat er een vergunningsplicht geldt. In de VO-fase wordt bekeken of booronderzoek moet worden uitgevoerd.

Bodem

In de grond zijn geen noemenswaardige verhogingen aangetoond. Op basis van het bodemonderzoek is er voldoende informatie over de bodemkwaliteit bekend om de voorgenomen werkzaamheden te kunnen verrichten. Aanvullend onderzoek is niet nodig.

Boom-effect-analyse

In de VO-fase wordt een boom-effect-analyse uitgevoerd om te bepalen wat de impact van de voorgenomen werkzaamheden op de bomen is. Op basis daarvan wordt bepaald of en zo ja, welke maatregelen genomen moeten worden om de impact tot een minimum te beperken.

Ecologie

Uit de quickscan Flora & Fauna blijkt dat niet uit te sluiten is dat de werkzaamheden een negatief effect hebben op beschermde soorten zoals, ransuil, eekhoorns en verschillende soorten vleermuizen. Een nader soortgericht onderzoek is daarom uitgezet.

Ontplobbare Explosieven

Het gebied waarin de Sportboulevard zuid gelegen is wordt als niet verdacht voor de aanwezigheid van Ontplobbare Oorlogsresten beschouwd.

Stikstof

In de VO-fase wordt onderzoek naar stikstof uitgevoerd. Dit onderzoek kan namelijk pas worden uitgevoerd als duidelijk is hoe de werkzaamheden uitgevoerd worden.

Water en riolering

In de VO-fase wordt gekeken of aanpassingen vanuit stedelijk water nodig zijn en zo ja, welke maatregelen dit zijn.

Bijlagen

Bosplantsoen - beheergroep Parkbos

(code Bp 3)

Ruimte voor Advies, oktober 2019

Referentiebeelden

Parkbos (regulier)

Parkbos - Cultureel

Parkbos - Natuurlijk

Hoog opgaande, vlakvullende beplantingen en een duidelijk bosachtige structuur, met een overheersende boomlaag, waaronder een struik- en kruidlaag tot ontwikkeling kan komen. Parkbos varieert van indrukwekkende, oude (bos-) parken, zoals in Amelisweerd tot de meer recent aangeplante, jonge bosvelden in het Maximapark. In alle gevallen zijn parkbossen waardevolle elementen met een lange omlooptijd waarin een rijk gevarieerde wilde flora en fauna een voor hen geschikt milieu weten te vinden.

Specificaties

De breedte is doorgaans meer dan 10 m. De oppervlakte van één vak is minimaal 1.000 m², maar vaak zijn het meerdere aaneengesloten vakken die gezamenlijk het 'Parkbos' vormen. De totale oppervlakte is in ieder geval voldoende groot om voor een bosachtig klimaat te zorgen. De hoogte varieert tussen de 20 en 30(-35) m.

De boomlaag is 90-100% gesloten en bestaat uit een gevarieerde samenstelling en dichtheid. Het gaat om inheemse en ingeburgerde bos- en parkbomen. Exoten of cultivars mogen, maar in beperkte mate (max. 10 %). De leeftijdsopbouw is breed en vertegenwoordigt alle leeftijdsklassen. Er is volop verjonging aanwezig.

De struiklaag komt door de kroonontwikkeling en schaduwdruk beperkt tot ontwikkeling, veelal alleen langs de randen. De soorten zijn aan de bosachtige omstandigheden aangepast, zoals sneeuwbes, taxus, hult en rhododendron.

De kruidlaag kent een sterk seizoenaspect, maar is in ieder geval zonder forse verruigingsplekken (braam, grote brandnetel dominantie) of invasieve soorten. Ook stinzenplanten vinden er hun plek. Natuurlijke processen krijgen de voorkeur. Ingrenpen in de kruidlaag vinden zo min mogelijk plaats.

Dood hout is een belangrijk medium, met name op plekken waar de gevaarzetting laag is. Specifieke faunamaatregelen zijn gewenst, zoals vergroten van de bosvariatie, aanbrengen vleermuiskasten, broedvogelkasten en behoud van horstbomen (uilen, roofvogels).

Beheer

Beheer bestaat uit het begeleiden van de bosbeplanting naar volle wasdom en hoge ouderdom in een gevarieerde samenstelling. Sturing is gewenst t.a.v. parkbeeld (bevooroordeelen bepaalde soorten), gebruik (vrijstellen paden/ speelplekken), veiligheid (verwijderen dood hout/ verkrijgen doorzicht) of tegengaan verruiging (terugdringen Gewone vlier).

Verjonging vindt plaats bij calamiteiten (ziekte), windworp of ouderdom, of door bewust ingrijpen middels ringen, groepenverjonging of dunning. Ook door natuurlijke processen ontstaat veel verjonging.

Wees alert op randbomen; deze vragen meer aandacht in het beheer dan de overige bomen. Zorg voor vroegtijdige dunning bij nog lichte, handelbare stammen en kronen. Vrijkomend zwaarder snoei-hout en snippers afvoeren, takhout mag verwerkt worden in rillen (max. 8 cm dikte), maar in een beperkte hoeveelheid.

Variaties

Cultureel (7%): Intensief gebruikte delen, cultuurhistorische parkdelen of speelbossen in de directe woonomgeving met weinig ruimte voor natuurlijke ontwikkeling. Bomen soms als laanboom, vaak vrijstaande exemplaren en/of cultivars. Aandeel cultuursorten kan oplopen tot 40%. Vaak op kleine oppervlakten. Veel aandacht voor randenbeheer en (sociale) veiligheid.

Natuurlijk (16%): Bossen waarin natuurlijke processen voorrang krijgen, zonder beheer. Geen exoten/cultuursorten. Soms volledig verruigd (tussenfase) of aftakelend (eindfase), soms ook erg eenzijdig door dominantie van bijvoorbeeld wilg. Het komt voor in natuurzones, ecologisch beheerde groen-stroken, als spontane (tijdelijke) ontwikkeling. Alleen randenbeheer. Sturing door procesbeheer.

Functionies

Structuurelement: als robuust groenelement met zware boomgroei in (landschaps-)parken en stedelijke zones.

Cultuurhistorisch: als historisch park, voormalige landgoedkern of ander cultuurhistorisch bosrelict dat in de stad gespaard is gebleven bij de stedelijke uitbreidingen. Ook spontaan ontstaan, maar inmiddels oud en waardevol door de zware boomgroei.

Ecologisch: als specifiek leefgebied en refugium voor bosgebonden flora en fauna, specifiek milieu voor planten en dieren.

Bijzonderheden

Lanen, monumentale of andere bijzondere bomen, (voormalige) wegbeplantingen die in het vak zijn opgenomen zijn onderdeel van het bos. Deze worden onderhouden als 'Boom in beplanting'. Ook de aan die bomen te besteden tijd en kosten komen ten laste van de onderhavige categorie 'Parkbos'.

Werk met toekomst-/veteranen-/topbomen die mogen uitgroeien tot beeldbepalende exemplaren en veel aan de beleving toevoegen.

Bijzondere groenelementen kunnen onderdeel zijn van het parkbeeld en daardoor tot het 'Parkbos' gerekend worden, zoals zware vleugelnoten, herdenkingsbomen, evenals hulst- of taxusbosjes.

Grotere bomen binnen 20 meter van het openbare weg/pad, bouwwerk of voorziening worden op veiligheid beoordeeld als boom in beplanting.

In veel gevallen waar 'Grasveld', 'Gras hooiland 1x' of 'Gras hooiland 2x' grenst aan parkbossen, wordt een soort overgangszone gecreëerd. Als het bos redelijk is uitgereoid, is deze strook 5m breed.

Knelpunten

Meer dan 10% te smalle stroken of te kleine vakken, teveel randbomen, sterke overgroei langs de randen of de watergang, haagsnoei, gevaarzetting (essentaksterfte/dood hout), te dichte struiklaag, verruiging en verrommeling, invasieve soorten en zwerfvuul.

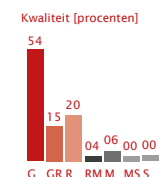
Gewenst beeld

Zie onderstaande schets.

Verdeling functies	
ecologie	76%
cultuurhistorie	72%
structuur	45%
recreatie	27%
afscherming	17%
klimaatadaptie	nevenfunctie 21%

Hoeveelheden	
Vakken:	575 stuks (25%)
Oppervlakte:	944.116 m ²

Prioriteiten

veiligheid	1%
kwaliteit & diversiteit	39%
omvormen & herinrichten	0%
geen bijzonderheden	58%

Bosplantsoen - beheergroep Parkbos

(code Bp 3)

Prioriteiten

Parkbos - kwaliteit en diversiteit herstellen: geringe variatie.

Parkbos - kwaliteit en diversiteit herstellen: verruiging.

Huidige werkpakket (532076 - PARKBOS- BP3)

1. Dunnen/snoeien (machinaal); 10 st;< 10 struik; 1x/jr
Dunning uitdragen; 1x/jr. Takken op rillen zetten; 1x/jr
Versnipperen; vanaf hoop; dbh < 10 cm; 1x/jr
2. Vormsnoei; handm; verzamelen/laden; 1x/jr
Vormsnoei; paden; hinderlijke takken; 1x/jr
3. Zomersnoei; paden; handm; hinderlijke takken; 1x/jr
4. Maaien bosmaaiers vlak terrein met bomen; 2x/jr
Wiersen met vork of hark effen terrein; 2x/jr
5. Bestrijding berenklauw en duizendknoop; 1x/jr
Prunusbestrijding; 1-5 st; 1x/jr
6. Werkzaamheden nestkasten, heemplanten; 1x/jr

1. Veiligheid

Forse uitval door Essentaksterfte, waardoor dode bomen, stammen en takhout onder gevaarzetting aanwezig zijn: Verwijder dood hout. Open plekken door natuurlijke verjonging laten ontwikkelen; herplant alleen uitvoeren indien spontane verjonging ontoereikend is.

2. Kwaliteit herstellen & diversiteit vergroten

Te veel bomen/holle opstand/te dichte opstand: Voer een dunning uit. Stel (toekomst-) bomen vrij. Te veel dood hout verwijderen.

Randenbeheer/haagsnoei bij paden of waterlopen: Aandeel randbomen en -struiken verminderen om daarmee 'overkoken' tegengaan. Zet de randstruiken flink terug. Of verbreed hele vak.

Geringe variatie: Te gelijkmatige opstand of slechts één hoofdboomsoort. Sterk dunnen/uitkappen, daarna via natuurlijke verjonging laten ontwikkelen. Vrijstellen bijzondere soorten, zoals bij Zoete kers.

Verruiging braam/gewone vlier: Maai of snoei de verruiging sterk terug (gedeelte handhaven als refugium) en voer vrijkomend materiaal af. Ga verstoring tegen (geen insporing, geen vergravingen, geen houtsnippers of veel snoeihout).

Diversiteit vergroten: richt het beheer op vergroting van de variatie aan inheemse (en ingeburgerde) soorten (zie plantlijst). Dit kan via aanplant/inzaai van open plekken, maar ook via procesbeheer. Zet in ieder geval weinig voorkomende bomen vrij, ontzie groeiplekken van stinzenplanten, etc.

3. Omvormen & herinrichten

Veel te klein of te smal: Vergroot het vak, voeg meerdere vakken bijeen. Vorm om naar een geschiktere beheergroep; vaak betreft het 'Bosplantsoen'.

Extreme verruiging (> 50% oppervlakte): Schoon het vak op of sta toe als er voldoende ruimte is voor natuurlijke ontwikkeling.

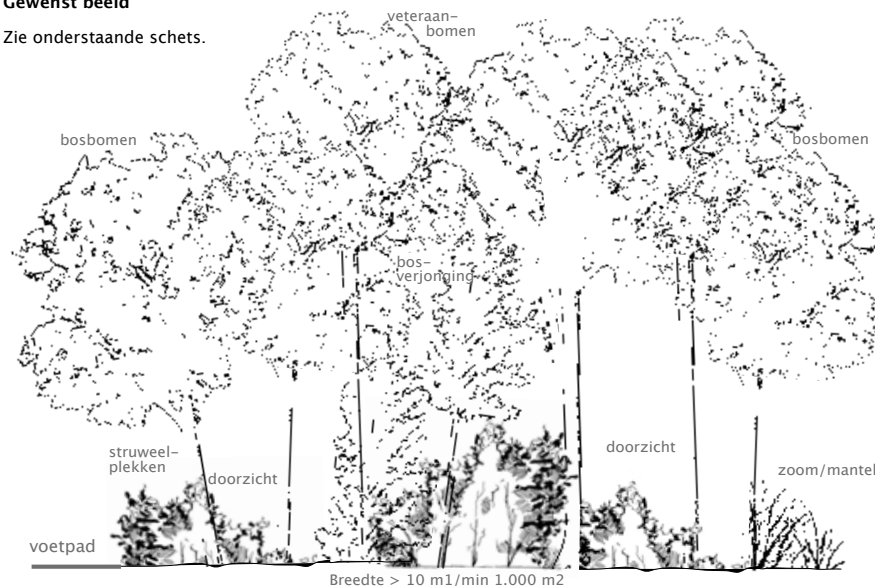
Forse uitval > 50%: grote delen vervallen: vak herinrichten.

Geen bijzonderheden

Geen specifieke zaken; uitvoeren regulier beheer.

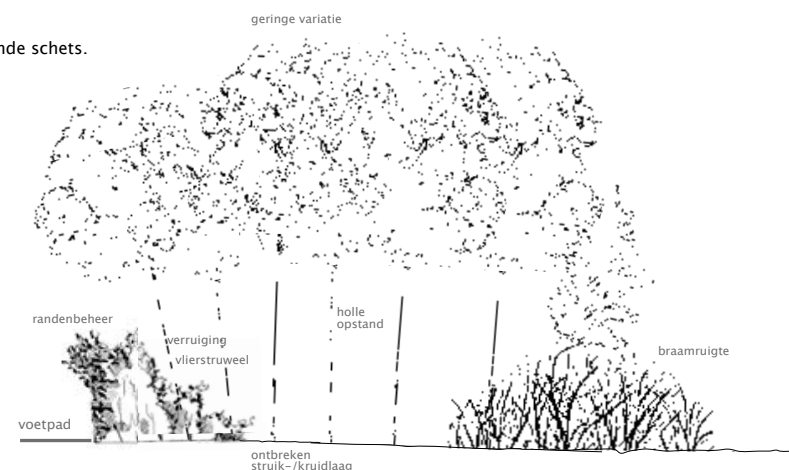
Gewenst beeld

Zie onderstaande schets.

Knelpunten

Zie onderstaande schets.

Bosplantsoen - assortimentslijst

Soorten

Hiernaast is de lijst met soorten opgenomen die thuishoren in het bosplantsoen van Utrecht. De meeste behoren tot het Essen-lepenbos (kleigronden) en in mindere mate ook het Abelen-lepenbos (zandiger plekken), of Eiken-Haagbeukenbos (gerijpte gronden).

Een grote diversiteit is gewenst in de bosplantsoenen. Neem gericht maatregelen om de diversiteit te vergroten: geef weinig voorkomende soorten de ruimte, plant waar dat kan aan of zaai bij. Niet alle soorten van de lijst komen in aanmerking voor aanplant i.v.m. uitval (bijv. essentaksterfte) of concurrentiekracht (gewone esdoorn, gewone vlier).

De kruidachtigen en bol-/knolgewassen vragen om stabiele situaties. Pas daardoor alleen toe op plekken zonder verruiging of verstoring.

Boomsoorten

Gewone es	60-90%
Zomereik	25-60%
Gewone esdoorn	30-80%
Gladde iep	40-60%
Fladderiep/Steeliep	-
Beuk	25-50%
Zoete kers	25-40%
Zwarte els	20-25%
Witte paardekastanje	20%
Boswilg	-
Zomer-, winterlinde	05-25%
Noorse esdoorn	05%
Veldesdoorn	05%
Haagbeuk	05%
Ratelpopulier/esp	-

Struiksoorten

Gewone vogelkers	20-40%
Gewone vlier	50%
Sneeuwbes	30%
Hazelaar	20%
Eenstijlige meidoorn	30-70%
Sleedoorn	-
Aalbes	10-40%
Wilde kardinaalsmuts	10-30%
Hondsroos	05%
Rode kornoelje	30%
Kraakwilg	-
Taxus, Hulst	05-40%
Wegedoorn	05%

Kruidachtigen

Gewoon speenkruid
Geel nagelkruid
Reuzenzwenkgras
Groot heksenkruid
Grote keverorchis
Hondsdrif
Fluitenkruid
Gevlekte Aronskelk
Bosandoorn
Look-zonder-look
Klimop
Dagkoekoeksbloem
Hondstarwegras
Donkere ooievaarsbek
Bloedzuring

Trefkans in plantgemeenschap

Gewone es	60-90%
Zomereik	25-60%
Gewone esdoorn	30-80%
Gladde iep	40-60%
Fladderiep/Steeliep	-
Beuk	25-50%
Zoete kers	25-40%
Zwarte els	20-25%
Witte paardekastanje	20%
Boswilg	-
Zomer-, winterlinde	05-25%
Noorse esdoorn	05%
Veldesdoorn	05%
Haagbeuk	05%
Ratelpopulier/esp	-

Trefkans in plantgemeenschap

Gewone vogelkers	20-40%
Gewone vlier	50%
Sneeuwbes	30%
Hazelaar	20%
Eenstijlige meidoorn	30-70%
Sleedoorn	-
Aalbes	10-40%
Wilde kardinaalsmuts	10-30%
Hondsroos	05%
Rode kornoelje	30%
Kraakwilg	-
Taxus, Hulst	05-40%
Wegedoorn	05%

Aanplant

niet	-
wel	niet langs wegen/paden/recr. voorzieningen, open plekken, lichtminnend
niet	-
niet	-
wel	i.p.v. Gladde iep (vanwege ziektegevoeligheid)
wel	half schaduwrijk, drogere/matig vochtige bodems
wel	nabij woongebieden
wel	nattere locaties, open plekken, lichtminnend
niet	-
wel	natte locaties, open plekken, lichtminnend
wel	op matig vochtige bodems, ook in vrij schaduwrijke situaties
wel	nabij woongebieden
wel	nabij woongebieden
wel	nabij woongebieden, drogere/matig vochtige bodems
wel	tijdig overbelaste takken verwijderen om risico takbreuk te reduceren

Aanplant

wel	vochtige bodems
niet	-
niet	nabij woongebieden
wel	nabij woongebieden, schaduwrijk
wel	lichtminnend
wel	lichtminnend
wel	nabij woongebieden
wel	nabij woongebieden
wel	nabij woongebieden, lichtminnend
niet	-
wel	natte locaties, open plekken, lichtminnend
wel	nabij woongebieden, zandige, drogere/matig vochtige bodems
wel	nabij woongebieden, lichtminnend, maar wel gedoorn

Look-zonder-look
Robertskruid
Gewone berenklauw
Gewone vogelmelk
Kraailook

Bol-/knolgewassen

Italiaanse Aronskelk
Holwortel, Vingerhelmbloem
Bostulp
Sneeuwkllokje(s), Lentekllokje
Winteraconiet
Gele anemoon
Lievevrouwebedstro
Blauwe druifjes
Wilde hyacint, Oosterse sterhyacint

Sneeuwroem
Krokus
Daslook
Gevlekt longkruid
Knikkende vogelmelk
Bosanemoon

Bijlage doelsoorten

- Egels maken gebruik van veelal doorlopende groenstructuren met ondergroei. Overdag slapen ze in een moeilijk te vinden nest van bladeren, mos of ander materiaal dat zich vaak onder (braam)struiken of takkenbossen bevindt.
- Eekhoorns gebruiken een doorlopende groenstructuur zoals een lint van bomen met aangesloten bladerdak, als overloopgebied tussen twee leefgebieden. Kies voor voedseldragende beplanting, zoals eik, linde, hazelaar en kegeldragende naaldbomen.
- Vleermuizen gebruiken aaneengesloten bomenrijen als vliegroute, waarbij het belangrijk is dat de boomkruinen (of tussen de boomkruinen) niet verlicht wordt. Boomsoorten die insecten aantrekken hebben de voorkeur, omdat de bomenrijen dan ook in voedsel voorzien voor vleermuizen (en andere insectenetters).
- Ringslangen maken gebruik van oppervlakte wateren om op voedsel te jagen. Hierbij moet de oever (zo veel als mogelijk) natuurvriendelijk worden ingericht. Zonnige, beschut gelegen open plekken dienen als zonlocaties, vorstvrije, droge plekken zoals stenen- of houthopen dienen als overwinteringsplek.

Zoogdieren

Egel *Erinaceus europaeus*

Kenmerken
De egel is met zijn kenmerkende gestekelde vacht een goed herkenbare soort. De dieren worden tot ongeveer 30 cm groot en kunnen zich bij gevaar bolvormig oprollen.

Verspreiding
De egel komt vooral in de stad voor, maar lijkt grotendeels te ontbreken in de binnenstad. Het is bij uitstek een soort van tuinen, parken en groengebieden met voldoende dekking in de vorm van struiken en bomen.

Aandachtspunten
De egel houdt van dekking in de vorm van struiken en takken- en bladhopen. Houd dus rekening met aanwezigheid van de egel bij het opruimen van deze structuren en leg ze aan waar dat kan om egels te beschermen. Zeker in de winter zijn egels kwetsbaar, laat bladhopen dan zoveel mogelijk liggen. Egels maken goed gebruik van faunapassages, zoals loopplanken onder bruggen.

Zoogdieren

Eekhoorn *Sciurus vulgaris*

Kenmerken
De eekhoorn is een oortjevrij gekleurd knaagdier met een lange pluistail en plunjies op de oren. Het voedsel bestaat uit plantaardig en dierlijk materiaal. Voortplanting van januari tot maart en mei tot september.

Verspreiding
Eekhoorns zijn gebonden aan bossen, vooral gemengde en naaldbossen op de zandgronden. Ook grote parken en tuinen vormen leefgebied. De boomrijke nesten worden in de kruin gebouwd, vaak dicht tegen de stam en zijn bedekt met bladeren. De eekhoorn wordt in Utrecht vooral in de oostelijke stadswijk waargenomen, waaronder de begraafplaatsen en volkshuizen, Amelweerd en Rijnweiden, Maarschalkerweerd en Park Bloeyendaal. Daarnaast komt hij voor in het Vleetslooppark en Oud Zullen in Oudevecht.

Aandachtspunten
De eekhoorn krijgt al in februari jongen, voor onderhoud aan bomen met hollen of ongeschikte nesten die bij voorkeur uit in het najaar tot uiterlijk eind januari. Met het aangeleiden van bomenrijen en groenstroken, hazelaar, barme kastanje en grove den wordt het leefgebied van de eekhoorn versterkt. Op plaatsen met regelmatig verkeersluchters kan een touwbrug over de weg zorgen voor een veilige overstek.

Zoogdieren

Vleermuizen

Kenmerken
In Utrecht komen ongeveer tien soorten vleermuizen voor: gewone dwergvleermuis (agartië), ruitje dwergvleermuis (agartië), kleine dwergvleermuis (incertae), aanvlieger (zeldzaam), roze vleermuis (zeldzaam), beekleuervleermuis (incertae), watervleermuis (zeldzaam), meer vleermuis (incertae), franjevleermuis (zeldzaam), baardvleermuis (zeldzaam), valse vleermuis (incertae) en gewone grootvleermuis (vrij zeldzaam). Kleine droge landrijen of afgelegen vliervluchten verspreiden de aanwezigheid van vleermuizen in sproeien, op zolders en in schuren. De kiestperiode loopt van mei tot in juli, de winterslaap van november tot eind maart. Voortplanting vindt vooral plaats in de periode van augustus tot in oktober.

Verspreiding
De gewone dwergvleermuis komt sarg en verspreid in Utrecht voor. De soort vertoelt in gebouwen (tuinen, schuren, baten) en jaagt in tuinen en parken. De kiest is een van de grootste bekende wintervluchten van deze soort. Ook de aanvlieger, ruitje dwergvleermuis en gewone grootvleermuis verblijven (slechts) in gebouwen, maar zijn beduidend zeldzamer. Boombebouwde tuinen als roze vleermuis en watervleermuis komen vooral voor op Landgoed Hoorzand, in Oud-Zullen en Amelweerd en Rijnweiden. De watervleermuis kan jagen boven veel stadswateren soorten aangezien, tot boven de Duitse Gracht in het centrum. Vooral de forten en tuinen hebben een belangrijke functie als winterslaapplaats voor een groot aantal soorten. Ook in fatgebouwen en kantoorgebouwen kunnen winterslaapplaatsen voorkomen.

Aandachtspunten
Voortplanting aan sloop, renovatie en na-isolatie van gebouwen of (broodschalige) kap van (holle) bomen altijd onderzoek naar vleermuizen uitvoeren. Dit geldt ook voor het plaatsen van verlichting bij watergangen, bruggen, duikers, bossen en parken en in het buitengebied. Vleermuizen zijn gevoelig voor grootschalige ingrepen in het landschap, zoals de kap van tuinen en bossen. Houd er rekening mee dat nadat onderzoek veel tijd kost en geboden is aan bepaalde tijden van het jaar.

Amfibien en reptielen

Ringslang *Lacerta helvetica*

Kenmerken
Tot maximaal 120 cm lange, overwegend (donker)grijze gekleurde slang. De buikzijde is gekleurd zwart-wit gekleurd. Kenmerkend is de gele ringvormige vlek achter de kop. Ze leven al in broedkoppen, die ontstaan in augustus.

Verspreiding
De ringslang is de enige in het wild voorkomende slang in Utrecht. De soort komt voor in de oostelijke en noordelijke stadswijk, in de groene en waterrijke groenstructuren als het Noorderpark, Fort Blauwkapel, Amelweerd en de omgeving van Rijnweiden. De soort lijkt zich te breiden in de omgeving van Zullen.

Aandachtspunten
De ringslang profiteert van het aanleggen van broedkoppen. Die kunnen met vrijwilligers worden onderhouden. In gebieden met de ringslang is het belangrijk om nabij wateren niet te snel te maaien en bij voorkeur iets hoger te maaien (10 cm) zodat dieren kunnen vluchten. Dieren van de (pre-)vegetatie laten staan als schuilplaats. Goed opletten bij (maai-) werkzaamheden rond broedkoppen.

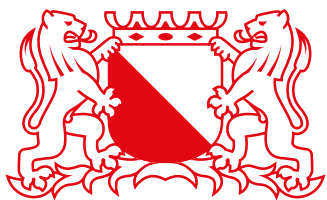
Zoogdieren

Vleermuizen

Kenmerken
In Utrecht komen ongeveer tien soorten vleermuizen voor: gewone dwergvleermuis (agartië), ruitje dwergvleermuis (agartië), kleine dwergvleermuis (incertae), aanvlieger (zeldzaam), roze vleermuis (zeldzaam), beekleuervleermuis (incertae), watervleermuis (zeldzaam), meer vleermuis (incertae), franjevleermuis (zeldzaam), baardvleermuis (zeldzaam), valse vleermuis (incertae) en gewone grootvleermuis (vrij zeldzaam). Kleine droge landrijen of afgelegen vliervluchten verspreiden de aanwezigheid van vleermuizen in sproeien, op zolders en in schuren. De kiestperiode loopt van mei tot in juli, de winterslaap van november tot eind maart. Voortplanting vindt vooral plaats in de periode van augustus tot in oktober.

Verspreiding
De gewone dwergvleermuis komt sarg en verspreid in Utrecht voor. De soort vertoelt in gebouwen (tuinen, schuren, baten) en jaagt in tuinen en parken. De kiest is een van de grootste bekende wintervluchten van deze soort. Ook de aanvlieger, ruitje dwergvleermuis en gewone grootvleermuis verblijven (slechts) in gebouwen, maar zijn beduidend zeldzamer. Boombebouwde tuinen als roze vleermuis en watervleermuis komen vooral voor op Landgoed Hoorzand, in Oud-Zullen en Amelweerd en Rijnweiden. De watervleermuis kan jagen boven veel stadswateren soorten aangezien, tot boven de Duitse Gracht in het centrum. Vooral de forten en tuinen hebben een belangrijke functie als winterslaapplaats voor een groot aantal soorten. Ook in fatgebouwen en kantoorgebouwen kunnen winterslaapplaatsen voorkomen.

Aandachtspunten
Voortplanting aan sloop, renovatie en na-isolatie van gebouwen of (broodschalige) kap van (holle) bomen altijd onderzoek naar vleermuizen uitvoeren. Dit geldt ook voor het plaatsen van verlichting bij watergangen, bruggen, duikers, bossen en parken en in het buitengebied. Vleermuizen zijn gevoelig voor grootschalige ingrepen in het landschap, zoals de kap van tuinen en bossen. Houd er rekening mee dat nadat onderzoek veel tijd kost en geboden is aan bepaalde tijden van het jaar.

Gemeente Utrecht

Bezoekadres: Stadsplateau 1, 3533 JE Utrecht

Postadres: Postbus 8406, 3503 RK Utrecht

Telefoon: 030 - 286 00 00